

FAKULTETA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

VPLIV EPIDEMIJE COVID NA OBISK ŠKOCJANSKIH JAM

ŠPELA STEPIŠNIK

VELENJE, 2024

FAKULTETA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

VPLIV EPIDEMIJE COVID NA OBISK ŠKOCJANSKIH JAM

ŠPELA STEPIŠNIK

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentor: viš. pred. dr. Peter Skoberne

VELENJE, 2024

Številka: 726-12/2023-2

Datum: 30. 5. 2023

Na podlagi Diplomskega reda izdajam naslednji

SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

Študentka Fakultete za varstvo okolja **Špela Stepišnik** lahko izdela diplomsko delo z naslovom v slovenskem jeziku:

Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam

Naslov diplomskega dela v angleškem jeziku:

The impact of the Covid epidemic on visitation to the Škocjan caves

Mentor: **viš. pred. dr. Peter Skoberne**

Diplomsko delo mora biti izdelano v skladu z Diplomskim redom FVO.

Pouk o pravnem sredstvu: zoper ta sklep je dovoljena pritožba na Senat FVO v roku 8 delovnih dni od prejema sklepa.

Prof. dr. Boštjan Pokorny

dekan

Fakulteta za varstvo okolja

Trg mladosti 7 | 3320 Velenje

t: 03 898 64 10 | e: info@fvo.si

www.fvo.si

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Špela Stepišnik, z vpisno številko 34200019, študentka dodiplomskega študija programa Varstvo okolja in ekotehnologije, sem avtorica diplomskega dela z naslovom »Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam«, ki sem ga izdelala pod mentorstvom viš. pred. dr. Petra Skoberneta.

S svojim podpisom izjavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- da oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili FVO;
- da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili FVO;
- se zavedam, da je plagiatstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na FVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektoriral/a prof. slovenščine Alenka Grubelnik;
- da dovoljujem objavo diplomskega dela v elektronski obliki na spletni strani FVO;
- da sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

V Velenju, dne 15. 5. 2024

Podpis avtorice

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju viš. pred. dr. Petru Skobernetu za strokovno svetovanje, pomoč in vodenje pri izdelavi diplomskega dela.

Javnemu zavodu park Škocjanske jame se zahvaljujem za vse posredovane arhivske podatke, za omogočen ogled Škocjanskih jam in prijaznost.

Posebna zahvala gre mami, očetu in partnerju za podporo in spodbudo v času študija in izdelave naloge.

Hvala tudi prof. slovenščine Alenki Grubelnik, za lektoriranje diplomske naloge.

IZVLEČEK

V diplomskem delu Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam sem ugotavljala, kako je epidemija Covid vplivala na število domačih in tujih obiskovalcev Škocjanskih jam in kakšno je stanje po epidemiji do maja 2023.

Na začetku naloge sem na kratko opisala Škocjanske jame, nato predstavila epidemijo Covid, v osrednjem delu diplomskega dela pa sem analizirala število prihodov in nočitev pred, med in po epidemiji na območju celotne Slovenije in v občini Divača, število obiskovalcev Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji ter razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci. Analizo sem naredila na podlagi podatkov Statističnega urada Slovenije (SURS) in podatkov Javnega zavoda Park Škocjanske jame. Pri obiskovalcih iz Slovenije sem upoštevala možnost uveljavitve turističnih bonov, ki so nam bili dodeljeni v juniju 2020 in julija 2021.

Število domačih obiskovalcev se je med epidemijo Covid povečalo, tujih obiskovalcev pa je bilo manj kot po navadi. Od začetka leta 2022 se je stanje obiska tujcev počasi vračalo na obdobje pred epidemijo, medtem pa je obisk domačih gostov ostal nekoliko višji kot pred epidemijo.

Ključne besede: epidemija Covid, Škocjanske jame, turistični obisk jame, tuji/domači

ABSTRACT

In my thesis The Impact of the Covid epidemic on visitation to the Škocjan caves, I investigated how the Covid epidemic has affected the number of domestic and foreign visitors to the Škocjan caves and what the post-epidemic situation is by May 2023.

At the beginning of the thesis I briefly described the Škocjan caves, then I presented the Covid epidemic, and in the main part of the thesis I analysed the number of arrivals and overnight stays before, during and after the epidemic in the whole Slovenia and in the municipality of Divača, the number of visitors to the Škocjan caves before, during and after the epidemic, and ratio of foreign to domestic visitors. The analysis is based on data from Statistical Office of Slovenia and the Škocjan caves Public Park. For visitors from Slovenia, I took into account the possibility of redeeming the tourist voucher allocated to us in June 2020 and July 2021.

The number of domestic visitors increased during Covid epidemic, while number of foreign visitors was lower than usual. Since the beginning of 2022, the level of foreign visitor arrivals is slowly returning to the pre-epidemic level, while domestic visitor arrivals remain slightly higher than before the epidemic.

Keywords: Covid epidemic, Škocjan caves, tourist visit to the caves, foreign/domestic

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
1.1 Opis območja in opredelitev problema.....	1
1.2 Cilji in namen diplomskega dela	1
1.3 Hipotezi	1
1.4 Metode dela	1
2 PARK ŠKOCJANSKE JAME	3
2.1 Opis obravnavanega območja	3
2.2 Geografske značilnosti	4
2.3 Zgodovina razvijanja in obiskovanja območja Škocjanskih jam	5
2.4 Naravna in kulturna dediščina	7
2.5 Razvoj turizma v Parku Škocjanske jame	7
2.6 Kratek pregled naravovarstvenega pomena Škocjanskih jam.....	9
2.7 Upravljanje Regijskega parka Škocjanske jame	10
3 EPIDEMIJA COVID-19	11
3.1 SARS-CoV-2 (COVID-19)	11
3.2 Vpliv epidemije na turizem po svetu	11
3.3 Vpliv epidemije na turizem v Sloveniji.....	12
4 VPLIV EPIDEMIJE COVID NA ŠTEVILO DOMAČIH IN TUJIH OBISKAVALCEV ŠKOCJANSKIH JAM	14
4.1 Vpliv epidemije na lokalne ponudnike in razvoj turizma v Parku Škocjanske jame.....	14
4.2 Razmerje med obiskovalci Slovenije in občine Divača.....	15
4.2.1. Prihodi in prenočitve domačih gostov, po mesecih.....	16
4.2.2 Prihodi in prenočitve tujcev, po mesecih	19
4.3 Obisk Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji	21
4.3.1 Obisk Škocjanskih jam strukturiran na tuji/domači gosti	23
4.4 Primerjava števila domačih obiskovalcev Škocjanskih jam	24
4.5 Razmerje med tujimi in domačimi gosti	25
5 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI	27
6 POVZETEK	29
7 SUMMARY	30
8 VIRI IN LITERATURA	31

KAZALO SLIK

Slika 1: Dolina reke Reke.....	3
Slika 2: Tloris Škocjanskih jam.....	4
Slika 3: Lega Škocjanskih jam	5
Slika 4: Nekdanji raziskovalci jam s skromnim orodjem	7
Slika 5: Razsvetlitev jamskih poti s svečami iz leta 1926	8
Slika 6: Prikaz vplivnega in zavarovanega območja.....	9
Slika 7: Globalni primeri Covida do 31. 5. 2023.....	11

KAZALO TABEL

Tabela 1: Povzetek zgodovine Škocjanskih jam.....	6
Tabela 2: Ukrepi v času epidemije	13
Tabela 3: Število obiskovalcev Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji	21
Tabela 4: Število domačih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 - 2023	24
Tabela 5: Število tujih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 – 2023.....	25

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število domačih in tujih obiskovalcev občine Divača, od leta 2019 do 2022	15
Graf 2: Število domačih in tujih obiskovalcev Slovenije, od leta 2019 do 2022	15
Graf 3: Prihodi in prenočitve domačih gostov po mesecih od leta 2020 do aprila 2023	16
Graf 4: Prihodi in prenočitve domačih gostov po mesecih od leta 2018 naprej.....	17
Graf 5: Prihodi in prenočitve domačih turistov v občini Divača po mesecih od leta 2020 do aprila 2023.....	18
Graf 6: Prihodi in prenočitve domačih gostov v občini Divača po mesecih od leta 2018 naprej	19
Graf 7: Prihodi in prenočitve tujih turistov v Sloveniji po mesecih od leta 2018 naprej.....	19
Graf 8: Prihodi in prenočitve tujih turistov v občini Divača po mesecih od leta 2018 naprej..	20
Graf 9: Število obiskovalcev Škocjanskih jam od leta 2018 do konca maja 2023 in obdobji razglasitve epidemije Covid (12. 3. 2020 - 15. 5. 2020 in 19. 10. 2020 - 15. 6. 2021 – rdeč stolpec) ter zaprtje jam zaradi poplav (3. 2. 2019 – 7. 2. 2019 – rumen stolpec).....	22
Graf 10: Število obiskovalcev Škocjanskih jam od leta 2018 do konca maja 2023 v 2D črtnem grafikonu.....	23
Graf 11: Število domačih in tujih gostov Škocjanskih jam, mesečno, 2018 - maj 2023.....	23
Graf 12: Število domačih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 - 2023	25
Graf 13: Razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci v obdobju od januarja do maja 2018 - 2023	26

1 UVOD

1.1 Opis območja in opredelitev problema

Leta 2019 se je pojavila bolezen Covid 19, katero povzroča virus SARS-CoV-2, ki se je zelo hitro razširil iz mesta Wuhan po celotni Kitajski. Ni trajalo dolgo, da se je virus razširil tudi po Evropi. Marca 2020 se je pojavil v Sloveniji in država je uvedla številne ukrepe za zajezitev širjenja bolezni, med katerimi je bila v različnih obdobjih omejitev gibanja na občino ali statistično regijo.

V času najstrožjih omejitev so bile za obisk zaprte tudi Škocjanske jame. Omejitve so povzročile znatno zmanjšanje število obiska, zlasti prihod tujih obiskovalcev, kar je bistveno vplivalo na finančno stanje javnega zavoda, saj vstopnine predstavljajo glavni prihodek; pred zaprtjem jam, leta 2019, je rekordni letni obisk (čez 200.000 obiskovalcev), prispeval k višjim prihodkom, leto kasneje pa se je ta znižal. Med zaprtjem jam sta se izboljšala kakovost zraka v jami in kakovost življenjskih pogojev jamskih vrst živali in rastlin. V tem času so iskali rešitve in načine, kako in kaj narediti v prihodnosti, da bosta kakovost življenja jamskih vrst in zadovoljstvo obiskovalcev kar se da ugodna.

Leta 2021 je država uvedla turistične bone za omilitev posledic epidemije. V parku Škocjanske jame so tako začeli opažati, da se je obisk domačih obiskovalcev začel povečevati.

V diplomskem delu bom ugotavljala, kakšen vpliv je imela epidemija Covid na obisk Škocjanskih jam ter kako se je to odražalo na razmerju med domačimi in tujimi obiskovalci.

1.2 Cilji in namen diplomskega dela

Cilji diplomskega dela so ugotoviti:

- kako je epidemija Covid vplivala na število domačih in tujih obiskovalcev Škocjanskih jam in kakšno je bilo stanje po koncu epidemije
- ali se število domačih obiskovalcev vrača na stanje pred epidemijo
- ali je prišlo do povečevanja zanimanja za obiskovanje jame med prebivalci Slovenije

Namen diplomskega dela je primerjava števila tujih in domačih obiskovalcev Škocjanskih jam v času pred epidemijo leta 2019, med epidemijo od 12. 3. 2020 do 15. 6. 2021 ter po epidemiji do konca maja 2023. S temi podatki bom ugotovila, kako je epidemija vplivala na razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci.

1.3 Hipotezi

Postavila sem si naslednji delovni hipotezi:

Hipoteza 1: Razmerje med številom domačih in tujih obiskovalcev Škocjanskih jam se je po epidemiji Covid spremenilo.

Hipoteza 2: Med epidemijo je Škocjanske jame obiskalo več domačih obiskovalcev kot pred epidemijo, kar se je obdržalo tudi po koncu epidemije.

1.4 Metode dela

Med pripravo diplomskega dela sem:

- zbirala, pregledala in proučila literaturo s področja diplomskega dela
- opravila terenski ogled Škocjanskih jam, kratko intervjuvala nekatere zaposlene v parku
- pridobila in obdelala podatke Statističnega urada Slovenije (SURS) o turističnem obisku Slovenije

Stepišnik, Š.: Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam, FVO, Velenje 2024

- pridobila in pregledala podatke o številu in razmerju med domačimi in tujimi obiskovalci Škocjanskih jam, ki jih zbira upravljalec jame,
- analizirala dobljene podatke in jih obrazložila.

Od Statističnega urada Slovenije sem uporabila podatke o nočitvah in prihodih tujih in domačih gostov, po letih, od 2019 do 2022 za območje Slovenije in nato še posebej za občino Divača. Nato sem uporabila podatke o nočitvah in prihodih tujcev/domačih gostov, po mesecih, od 2018 do aprila 2023, enako za območje Slovenije in občino Divača.

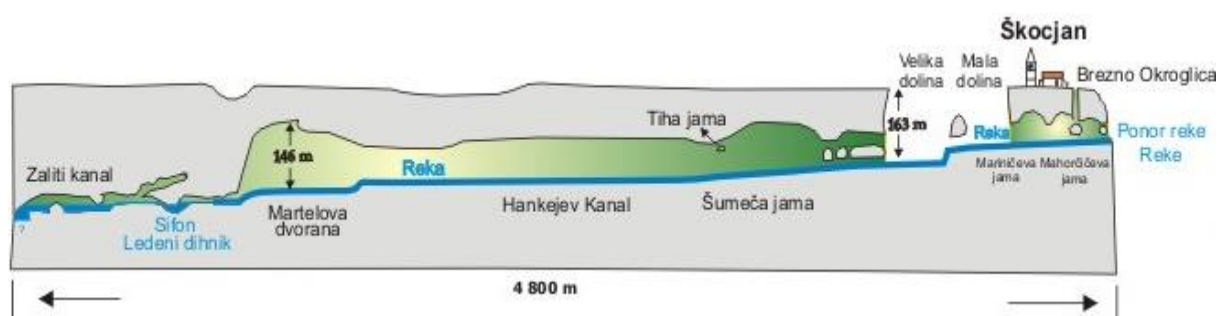
Od Javnega zavoda Škocjanske jame pa sem uporabila podatke o letnem in mesečnem številu obiskovalcev škocjanskih jam od leta 2018 do vključno maja 2023, razdeljene na tuje in domače goste.

Dne 8.6.2023 sem z mentorjem obiskala Škocjanske jame in predstavnike Javnega zavoda park Škocjanske jame. Med obiskom sem si naprej ogledala Škocjanske jame, nato pa sva se z mentorjem odpravila k vodji strokovne službe Borutu Pericu in Ediju Polhu iz Službe za informiranje in vodenje. Seznanila sem se z vodenjem in zbiranjem podatkov o obisku ter ostalimi podatki, navedenimi v nalogi. Na kratko sem se o izkušnjah glede obiskovanja jam pogovorila z jamsko vodičko Damjano Može. Kasneje pa sem si prek e-pošte dopisovala z gospo Jano Martinčič, vodjo Službe za informiranje in vodenje. Na podlagi pridobljenih podatkov sem analizirala strukturo obiskovalcev v različnih obdobjih (pred epidemijo, med epidemijo in po epidemiji).

2 PARK ŠKOCJANSKE JAME

2.1 Opis obravnavanega območja

Škocjanske jame so nastale zlasti z raztapljanjem apnenca. Reka Reka, ki izvira v vznožju Snežnika, teče okoli 55 kilometrov po površju, ko pa doseže Kras (apnenčasto ozemlje), svoje struge ne pogloblja le mehansko (erozijsko), temveč tudi korozijsko (raztapljanje apnenca). Ko Reka začne svojo pot po apnencu, teče še približno 4 kilometre po površju skozi sotesko, ki se konča z veličastno steno, nato pa izgine v podzemlje. Približno 200 metrov od ponorov reke Reke sta udornici Velika dolina (globoka do 165 m) in Mala dolina (120 m), ki sta nastali kot posledica udlega stropa nad jamo, najbrž pred nekaj sto tisoč leti v mlajšem pleistocenu. Veliko in Malo dolino ločuje naravni most, ki je ostanek prvotnega jamskega stropa. Nad jamami je vas Škocjan, kjer je poleg glavnega vhoda v podzemlje še en vhod tik ob hišah. To je brezno Okroglica, globoko 90 m, in se konča malo nad podzemeljsko Reko (Slika 1)(Peric, Opis jam).

Slika 1: Dolina reke Reke

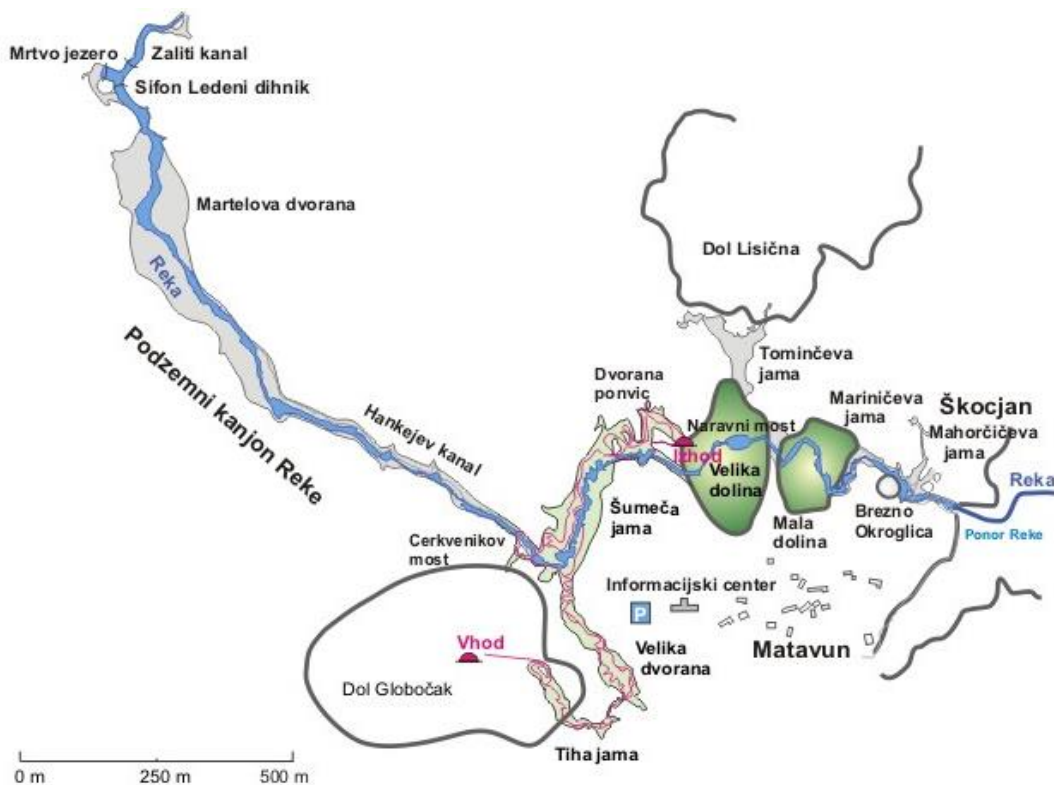
Vir: Peric, Opis jam

Reka dokončno izgine v podzemlje na dnu Velike doline in se na površju pojavi šele 34 km daleč, v izvirih Timave, nedaleč od obale Jadranskega morja.

Prva podzemna soteska, po kateri priteče Reka se imenuje Šumeča jama, dolga je okoli 3,5 km, široka od 10 do 60 m in visoka več kot 100 m.

Celoten jamski sistem meri v dolžino 6 km, razlika med najvišjim človeku dostopnim vhodom (Okroglica) in najnižjim človeku dostopnim mestom v jami (odtočnim sifonom) je 205 m (Slika 2).

Jamski sistem sestavlja več dvoran, največja je Martelova dvorana, ki meri 308 m v dolžino, povprečno 89 m v širino (največ 189 m) ter 106 m v višino. V tej dvorani je tudi najvišja točka stropa nad strugo Reke, ki meri 146 m (Peric, Opis jam).

Slika 2: Tloris Škocjanskih jam
Vir: Peric, Opis jam

Škocjanske jame so vključene v Regijski park Škocjanske jame, ustanovljen leta 1996. Za upravljanje s parkom je zadolžen Javni zavod Škocjanske jame, ki skrbi za ohranjanje narave in kulturne dediščine (Spletna stran Park Škocjanske jame).

Leta 1986 so Škocjanske jame vpisali na Unescov Seznam svetovne kulturne in naravne dediščine kot naravni spomenik, zaradi izjemnega podzemnega kanjona, bogate arheološke dediščine in biodiverzitete. Deset let kasneje, v letu 1996, je bil ustanovljen Regijski park Škocjanske jame za ohranjanje naravne in kulturne dediščine tega območja. Regijski park meri 401 ha, celotno vplivno območje pa zajema porečje reke Reke, kar je okoli 45.000 ha. Jame so zaradi podzemnih mokrišč od leta 1999 vpisane na seznam Ramsarske konvencije mokrišč mednarodnega pomena. Leta 2004 so bile vključene še v svetovno mrežo biosfernih območij UNESCO MAB (Peric, Gabrovšek, 2021). Celotno zavarovano območje je del omrežja Nature 2000.

2.2 Geografske značilnosti

Regijski park Škocjanske jame so na jugovzhodnem delu matičnega krasa v občini Divača na nadmorski višini 400 m (Slika 3). Območje je sestavljeno iz nepropustnih flišnih kamnin ter prepustnih karbonatnih kamnin, v glavnem apnenca (Peric, Gabrovšek, 2021). Območje ima bogato biološko pestrost, kar je posledica pestrih geoloških značilnosti. V podzemlju jam najdemo različne vrste netopirjev, med katerimi nekateri prezimujejo in kotijo v jami. Območje ima tudi bogato arheološko dediščino, saj je bil Škocjan neprekinjeno poseljen od obdobja mlajše kamene dobe (Peric, Gabrovšek, 2021).

Slika 3: Lega Škocjanskih jam
Vir: IUS-INFO

2.3 Zgodovina razvijanja in obiskovanja območja Škocjanskih jam

Arheološke najdbe iz bakrene in zgodnje bronaste dobe, ki segajo do 3000 – 1700 let pr. n. št. na škocjanskem krasu nakazujejo na zgodnjo prisotnost človeka v jamah.

Prvi pisni viri o Škocjanskih jamah so nastali v antiki (135 – 50 pr. n. št.). Pozidonij iz Apameje je zapisal: "Reka Timavus izvira na gori, teče v luknjo (tj. Škocjanske jame), se po 130 stadijih ponovno pojavi in se izliva v morje". Leta 1561 so bile Škocjanske jame predstavljene na najstarejšem tiskanem zemljevidu Lazius – Orteluis, manj kot sto let pozneje (1637) pa še na Mercatorjevem Novus Atlas. J.W. Valvasor (1689) je v svoji knjigi prikazal prvo ilustracijo Reke in podrobneje obravnaval njen podzemeljski tok.

Prve fotografije Škocjanskih jam je naslikal francoz F. Cassas leta 1782. To dokazuje, da so ljudje že takrat obiskovali jame. Vendar je začetek »pravega turizma« v Škocjanskih jamah težko določiti. Po najstarejših navedbah naj bi se 1. januarja 1819 pričela voditi vpisna knjiga obiskovalcev, ko naj bi Tominc ukazal izgradnjo stopnic do dna Velike udorne doline. Ta datum štejemo kot začetek sodobnega turizma v Škocjanskih jamah (Krajnc, 1993).

Resnega raziskovanja Škocjanskih jam so se lotili v 19. stoletju. Spodbuda za raziskovanje je bilo iskanje vode za oskrbo Trsta, tako so skušali slediti toku Reke v podzemlje. Leta 1839 se je Jakob Svetina lotil raziskovati tok reke Reke in v letu 1840 dosegel tretji slap v Veliki dolini. Med letoma 1851 in 1852 je Adolf Schmidl vodil skupino idrijskih rudarjev z Ivanom Rudolfom na čelu. S skupino so prodrli do šestega, ko je Reka nenadoma narasla, in tako se je njihovo delo zaključilo. Leta 1884 so v Trstu ustanovili jamarski odsek pri Primorski sekciji Nemškega in avstrijskega planinskega društva, kar predstavlja prelomnico v raziskovanju Škocjanskih jam, saj je še istega leta dobila v zakup Škocjanske jame.

Pod vodstvom Antona Hanke, Josipa Marinitscha in Friedricha Mullerja in pomočjo domačinov (Jože Antončič, Franc Žnideršič, Janez Delez, Jože Cerkenik, Jurij Cerkenik - Gomboč) so se lotili sistematičnega prodiranja ob reki in raziskovanje jam. Prvo leto raziskovanja so premagali šesti slap, 1887 štirinajsti slap v Hankejem kanalu, 1890 odkrili Martelovo dvorano in oktobra istega leta dosegli breg Mrtvega jezera. Zadnje pomembno odkritje, vsaj za takrat, je bilo odkritje Tihe jame v letu 1904. Po tem odkritju se skoraj sto let ni zgodilo nič pomembnega, dokler ni v letu 1991 slovenskima jamarjema Janku Brajniku in Samu Morelu uspelo preplavati sifona v Marchesettijem jezeru tik pred Mrtvim jezerom in tako odkriti nove velike rove s podzemeljsko reko in jezeri (Spletna stran Park Škocjanske jame). Dvajset let kasneje (2011) so se začele ponovne potapljaške raziskave. V organizaciji Jamarskega društva Gregor Žiberna Divača, so se Aljoša Krivec, Simon Burja in Sebastjan

Žagar potopili v odtočni sifon in odkrili nove rove v stranskem rovu in pritoku Reke izpod Vremščice.

Leta 2017 so raziskovalci preplezali steno v Martelovi dvorani in odkrili dihalnik nad jamo. Dve leti kasneje 2019 so s kopanjem dosegli nov vhod v Škocjanske jame v Martelovi dvorani. Leto pred tem (2018) pa sta Richard Walter in Andy Eavisa skupaj z ostalimi angleškimi jamarji lasersko skenirali celotno jamo. Poleg številnih raziskav v jami so bili izvedeni monitoringi z namenom ugotavljanja morebitnih vplivov turističnega obiska na jamsko okolje (Cerkvenik, Peric, 2019).

Tabela 1: Povzetek zgodovine Škocjanskih jam

LETO	ODKRITJE/DOGODEK	RAZISKOVALCI
3000 - 1700 pr. n. št.	Prisotnost ljudi v jamah	Arheološke najdbe
135 – 50 pr. n. št.	Prvi pisni viri	Pozidonij
1561 in 1636	Prikaz na najstarejšem zemljevidu	Lazius – Orteluis in Mercatorjev Novus Atlas
1689	Ilustracija Reke	J. W. Valvasor
1782	Prve naslikane fotografije Škocjanskih jam	F. Cassas
1819	Začetki »pravega turizma«	
1840	Odkritje tretjega slapa Veliki dolini	Jakob Svetina
1851 - 1852	Odkritje šestega slapa	Adolf Schmidl, Ivan Rudolf
1887, 1890	Odkritje štirinajstega slapa, Martelove dvorane in Mrtvega jezera	Anton Hanke, Josip Marinitsch, Friedrich Muller in ostali
1904	Odkritje Tihe jame	
1991	Odkritje novih rofov s podzemeljsko reko in jezer	Janko Brajnik, Samo Morel
2011	Odkritje novih stranskih rofov in pritok Reke izpod Vremščice	Aljoša Krivec, Simon Burja in Sebastjan Žagar
2017	Odkritje dihalnika nad Martelovo dvorano	
2018	Lasersko skeniranje celotne jame	Richard Walter, Andy Eavisa in ostali
2019	Izkop novega vhoda nad Martelovo jamo	

Vir: Cerkvenik, Peric, 2019

Iz tabele 1 lahko razberemo, da je bila zgodovina odkrivanja in raziskovanja jam zelo pestra. Vidimo lahko, da so številni deli jam poimenovani po raziskovalcih, ki so jih odkrili. Številna raziskovanja in monitoringi se izvajajo še danes. Vendar je raziskovanje jam v preteklosti bilo težje kot danes, ko imamo na voljo mnogo orodij in naprav, s katerimi je delo veliko lažje. V preteklosti so si pri raziskovanju jam pomagali s skromnim orodjem in večinoma ročno izdelanimi čolni (Slika 4).

Slika 4: Nekdanji raziskovalci jam s skromnim orodjem

Vir: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/123/skocjan-caves_foto_jame_teh_2.jpg

2.4 Naravna in kulturna dediščina

Park Škocjanske jame ima bogato naravno in kulturno dediščino. Na obravnavanem območju se nahaja veliko najdišč, ki izvirajo iz različnih arheoloških dob. V parku so tudi številne naravne znamenitosti, pestra biotska raznovrstnost itd. Da bi ohranili posebno naravno in kulturno dediščino so leta 1996 sprejeli Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (Ur. l. RS, št. 57/96, 46/14 – ZON-C). V tem predpisu so navedeni naravni in kulturni spomeniki.

»Kot naravni spomeniki so zaradi posebnih značilnosti /.../ zavarovani:

- Mala dolina in Velika dolina do roba udornice;
- brezno Okroglica;
- stene in bregovi slepe doline Reke /.../;
- podzemne jame na območju parka, kot so Škocjanski jamski splet (Škocjanske jame), jama na Prevali, Mala jama na Prevali, jama Škrilca.«

»Deli nepremične kulturne dediščine parka /.../ so:

- območja naselbinskih spomenikov, kot sta naselja Škocjan in Betanja;
- arheološki spomeniki, kot sta Tominčeva jama in Ozka špilja itd.;
- umetnostna zgodovinska spomenika: podružnična cerkev Sv. Kancijana (Škocjan) ter razvaline gradu Školj (Famlje)
- etnološki spomeniki, kot je na primer domačija s hišno številko 8 v Matavunu, /.../;
- tehniški spomeniki, kot so stavbe v Brežecu, /.../;
- zgodovinski spomeniki, kot so:
pokopališče in stari nagrobniki na pokopališču v Škocjanu ter Hankejev grob v Škocjanu, /.../«.

2.5 Razvoj turizma v Parku Škocjanske jame

Škocjanske jame so s svojo širšo okolico že zgodaj postale zanimiv cilj tako za krasoslovce kot tudi turiste. Po navedbi Krajnca naj bi se turizem začel leta 1819, ko je Tominc dal ukaz za izgradnjo stopnic do dna Velike udorne doline. Pomembnejši mejniki razvoja turizma v parku:

1819: izgradnja stopnic do dna Velike udorne doline,

1884: ureditev vodenega turističnega obiska,

začetek 1900: sprotno podaljševanje turističnih poti in obisk Martelove dvorane,

1901: uradno beleženje števila obiskovalcev (ohranjen statistični pregled števila obiskovalcev)

1933: izgradnja umetnega predora iz doline Globočak v Tiho jamo in Cerkvnikov most, ki je povezoval Tiho in Šumečo jamo,

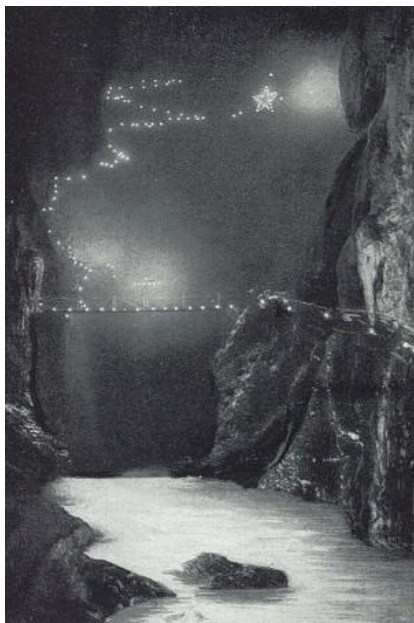
1959: izvedba elektrifikacije in razširitev turističnih poti,

1986: vpis Škocjanskih jam na Unescov seznam naravne in kulturne dediščine,

1986 -1990: pridobitev vseh potrebnih objektov (prodajalno vstopnic, spominkov itd.),

1996: Vlada RS sprejme sklep o ustanovitvi javnega zavoda Park Škocjanske jame

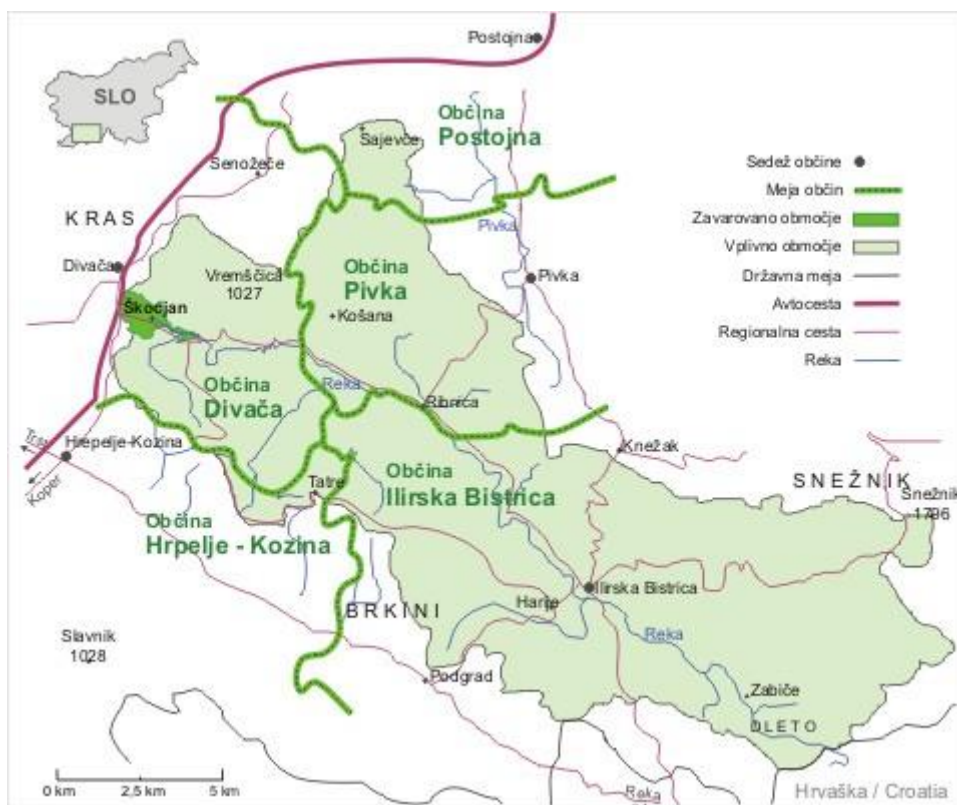
1999: prevzem sistema Škocjanskih jam iz okrilja družbe HTG Sežana v upravljanje Javnega zavoda Škocjanske jame (Auber, 2023, Valenčič, 2007).

Slika 5: Razsvetlitev jamskih poti s svečami iz leta 1926

Vir: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/196/skocjan-caves_kraji_dogodki_1.jpg

2.6 Kratek pregled naravovarstvenega pomena Škocjanskih jam

Slika 6: Prikaz vplivnega in zavarovanega območja

Vir: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/156/skocjan-caves_kraji_obcine.jpg

Na sliki 6 je s temno zeleno barvo prikazano območje Škocjanskih jam, ki je zavarovano na državni ravni kot Regijski park Škocjanske jame, s svetlo zeleno barvo pa je prikazano širše vplivno območje.

Državni pomen Škocjanskih jam:

- Naravna vrednota državnega pomena (NV Škocjanske jame, ID 312),
- zavarovano območje na državni ravni, z ustanovitvijo regijskega parka leta 1996 (Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, Ur. l. RS, št. 57/96),
- ekološko pomembno območje (EPO Kras, ID 51100).

Mednarodni pomen Škocjanskih jam:

- Celotno zavarovano območje je del omrežja Nature 2000 (območje Kras po Direktivi o pticah – SI5000023 in Direktivi o habitatih – SI000276),
- vpisane so na Unescov seznam svetovne naravne in kulturne dediščine (1986),
- vpisane na seznam mednarodnih pomembnih mokrišč Ramsarske konvencije (1986),
- sprejete v svetovno mrežo območij UNESCO MAB kot Biosferno območje Kras (2004).

Prvič so bile Škocjanske jame zavarovane leta 1980 z odlokom občine Sežane kot naravni in kulturni spomenik.

2.7 Upravljanje Regijskega parka Škocjanske jame

Javni zavod park Škocjanske jame, ki ga je s sklepom ustanovila Vlada Republike Slovenije, je leta 1999 prevzel upravljanje celotnega jamskega spleta z vso pripadajočo infrastrukturo. Skupna površina zemljišč, ki so v lasti zavoda oziroma Republike Slovenije, obsega 35,43 ha. To so stavbna, kmetijska in gozdna zemljišča.

Zavod opravlja več dejavnosti, med katerimi so:

- priprava in razvoj Škocjanskih jam,
- skrb za vzdrževanje,
- obnavljanje in zavarovanje spomenikov in znamenitosti na zavarovanem območju parka,
- skrb za javno predstavitev parka,
- priprava in vzdrževanje poti in svetovanje,
- vzdrževanje jamske infrastrukture za obisk jam in opravljanje vodniške službe po parku in jamah ter vodenje informacijskega centra itd.

Zavod ima pomembno vlogo tudi pri razvijanju in spodbujanju trajnostnega turizma ter vključevanju lokalnega prebivalstva in skupnosti v programe izobraževanja v parku. Prednostna naloga zavoda je ohranjanje narave.

Dolgoročni cilji zavoda so:

- ohranjanje Škocjanskih jam in drugega podzemnega sveta,
- ohranjanje ugodnega stanja naravnih vrednot, živalskih in rastlinskih vrst ter habitatnih tipov,
- sodelovanje pri varstvu kulturne dediščine,
- razvijanje okolju prijaznega obiskovanja in širjenje zavesti o parku,
- krepitev vključevanja lokalnega prebivalstva v razvoj dejavnosti in aktivnosti v parku,
- krepitev vloge upravljavca parka na vplivnem in prehodnem območju,
- učinkovitejše delovanje upravljalca in mednarodno sodelovanje.

Prednostno poslanstvo upravljalca Škocjanskih jam torej ni turistično trženje Škocjanskih jam, ampak predvsem njihovo ohranjanje, obzirno usmerjanje obiskovalcev ter njihovo ozaveščanje in izobraževanje (Resolucija o Programu varstva in razvoja Parka Škocjanske jame za obdobje 2019-2023).

3 EPIDEMIJA COVID-19

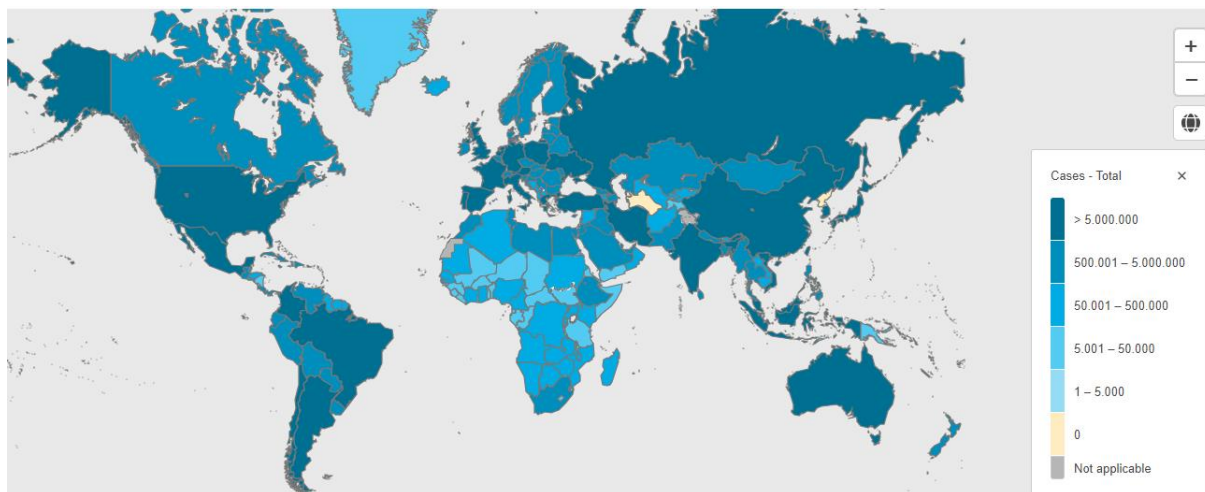
3.1 SARS-CoV-2 (COVID-19)

Covid-19 je nalezljiva korona virusna bolezen, ki jo povzroča virus SARS-CoV-2. Bolezen se je zelo hitro razširila po vsem svetu. Do leta 2022 je bilo prijavljenih več kot 250 milijonov primerov okužb po vsem svetu, kar je posledica načina prenašanja te bolezni.

Covid-19 se je v glavnem širil preko ust in nosu okužene osebe v majhnih tekočih delcih. Ti delci so lahko večje kapljice ali pa majhni aerosoli. Kapljice se raznašajo ob kašljanju, kihanju, govorjenju in petju.

Najbolj pogosti simptomi bolezni so bili: slabo počutje, utrujenost, vročina, kašelj, bolečine v žrelu, nahod, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, izguba vonja in okusa ter prebavne težave.

Okužbo s Covidom je bilo težko ločiti od ostalih akutnih okužb dihal, zato se je okužba preverjala z mikrobiološkim testom, in sicer z odvzemom brisa iz nosne ali ustne votline (GOV, WHO, 2020). Do 31. 5. 2023 je bilo uradno potrjenih 767.364.883 vseh primerov skupaj (Slika 7).

Slika 7: Globalni primeri Covida do 31. 5. 2023
Vir: WHO, 2023

3.2 Vpliv epidemije na turizmu po svetu

Po razglasitvi epidemije sta po vsem svetu zavlada strah in panika. Zaradi preprečevanja širjenja tega smrtonosnega virusa so številne države ustavile javno življenje. Z zaporami, ki so jih odredile vlade, je bilo moteno življenje milijardam ljudi po svetu, prav tako pa je zaprtje imelo negativne vplive na gospodarstvo.

Študija, ki je bila narejena aprila 2020, je uporabila krivuljo ponudbe in povpraševanja za ugotavljanje gospodarskih sprememb v turistični industriji. Rezultati so pokazali, da je Covid povzročil paniko med javnostjo, ki je prispevala k manjšemu povpraševanju v turizmu. V skladu s tržnim ravnovesjem ponudbe in povpraševanja se je cena turističnega sektorja zniževala vzporedno z zmanjšanjem povpraševanja (Abu, Rosbi, 2020). V študiji, narejeni leto kasneje (2021), so prišli do zaključkov, da je epidemija pustila socialne, psihološke, socialno-ekonomske in kulturne vplive na različne deležnike v turizmu, ki bodo prisotne dlje časa (Abbas in sod., 2021).

Škare in sod. (2021) so mnenja, da imajo pandemske in epidemske krize dolgotrajne negativne učinke na turistično industrijo. Negativni učinki, ocenjeni v študiji so veliko večji od tistih, ki so bili opaženi med preteklimi pandemskimi krizami.

3.3 Vpliv epidemije na turizem v Sloveniji

Podatki kažejo, da je turistična panoga v Sloveniji pred epidemijo cvetela. Od leta 2000 naprej je vrednost potovanj v plačilni bilanci Slovenije rasla. Tako je po podatkih Banke Slovenije turistični priliv pred epidemijo znašal 2,8 milijarde evrov, kar je bilo 33 % celotnega izvoza storitev. Poleg tega je bil izvoz za 5 % višji kot leto prej (2018) in kar 53 % višji kot deset let nazaj (Sabljic in sod., 2021).

Prav tako so v letu 2019 v turističnih nastanitvenih obratih zabeležili več kot 15 milijonov prenočitev turistov, kar je 60 % več kot leta 2010. Od tega je bilo okrog 11 milijonov tujih turistov, kar je 72 % vseh nočitev. Med njimi so prevladovali Italijani, Nemci in Avstrijci. V letu razglasitve epidemije pa se je ta številka drastično zmanjšala, saj je leta 2020 prenočitev tujih turistov znašala le še 36 % vseh nočitev. Slovenski turisti so se v obdobju od 2012 do 2019 vedno bolj odločali za potovanja v tujino. Med destinacijami je bila najbolj priljubljena Hrvaška, za njo Bosna in Hercegovina ter Avstrija (Sabljic in sod., 2021).

Po tem, ko je 12. 3. 2020 Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju Vlada) prvič razglasila epidemijo (Ur. l. RS, št. 19/20 in 68/20), so številne turistične ustanove zaprle vrata za obiskovalce.

Od marca do maja 2020 ni bilo zabeleženih prihodov tujih turistov. Prenočitve, ki jih je bilo zanemarljivo malo, so ustvarili tujci, ki so bivali v Sloveniji dlje časa zaradi študija v okviru mednarodnih študijskih izmenjav ali delovnih obveznosti. Po preklicu epidemije, 15. 5. 2023, so se začeli tuji turisti postopoma vračati. Kljub temu pa so v juliju in avgustu večino turističnih prenočitev predstavljali domači gosti (Jakša, 2020). K temu so pripomogli turistični boni, ki jih je Vlada RS uvedla za omilitev posledic epidemije na področju turizma. Odraslim osebam je bil dodeljen turistični bon v vrednosti 200 evrov, mladoletnim pa v vrednosti 50 evrov. Leto kasneje je vlada uvedla BON21, ki je bil namenjen omilitvi posledic epidemije v gostinstvu, turizmu, športu in kulturi. Odrasle osebe so dobile bon v vrednosti 100 evrov, mladoletne osebe pa bon v vrednosti 50 evrov (FURS, 2022).

Po sprostitvi nekaterih ukrepov za zavezitev epidemije v maju so se postopoma začeli vračati tuji turisti. V maju je bilo zabeleženih 3.800 prihodov in 14.000 prenočitev tujih turistov. V juniju 201.000 prenočitev in v avgustu malo manj kot 820.000 prenočitev. Med njimi so prevladovali turisti iz Nemčije. Na ravni vrst turističnih občin so domači turisti ustvarili največ prenočitev v obmorskih občinah, tuji turisti pa v gorskih občinah (Jakša, 2020).

Številna podjetja so čas epidemije izkoristila za iskanje različnih rešitev za svojo dejavnost. Tako so lokalne turistične agencije, javni zavodi za turizem in potovalne agencije v tem času oblikovali nove turistične ponudbe, prilagodili ponudbe novih ciljnim skupinam in sklenili nova partnerstva. Številni nastanitveni in gostinski obrati so ta čas izkoristili za razne preнове obratov in oblikovanje novih ponudb, medtem pa so se razna izobraževanja, kongresi in prireditve preselila na splet. Poleg tega so bile izvedene številne marketinške kampanje za promocijo turizma (Koblar in sod., 2022).

Tabela 2: Ukrepi v času epidemije

DATUM	UKREPI
12. 3. 2020	Razglasitev epidemije, omejitev vstopa v Slovenijo iz Italije
30. 3. 2020	Prepoved gibanje izven občine stalnega ali začasnega prebivališča
30. 4. 2020	Odprava prepovedi gibanja izven občine
15. 5. 2020	Preklic epidemije
13. 6. 2020	Dovoljen mednarodni cestni promet
25. 8. 2020	Obvezna karantena za povratnike iz Hrvaške
19. 10. 2020	Razglasitev epidemije
20. 10. 2020	Prepoved prehajanja med statističnimi regijami
27. 10. 2020	Prepoved prehajanja med občinami
15. 2. 2021	Odprava omejitve prehajanja občin
26. 3. 2021	Vstop v Slovenijo samo z negativnim PCR testom
23. 4. 2021	Odprava omejitve prehajanja med statističnimi regijami
15. 6. 2021	Preklic epidemije

Vir: IUS-INFO

V tabeli 2 so zbrani vsi pomembnejši ukrepi, ki so veljali v času med epidemijo in med vmesnimi prekinitvami.

4 VPLIV EPIDEMIJE COVID NA ŠTEVILO DOMAČIH IN TUJIH OBISKAVALCEV ŠKOCJANSKIH JAM

Auber (2023) je v magistrski nalogi ugotavljala, kakšen vpliv je imel Covid na razvoj turizma v Parku Škocjanske jame. V nalogi je proučila podatke o celotnem številu prihodov gostov v Škocjanske jame od leta 2019, 2020, 2021 in do marca 2022 in izvedla kratko anketo o vplivu epidemije na lokalne ponudnike.

V nadaljevanju bom povzela njene ugotovitve, nato pa se bom osredotočila na razmerje med domačimi in tuji obiskovalci, saj je pred epidemijo Covid obisk tujih obiskovalcev prevladoval, nato pa se je med epidemijo zgodil manjši preobrat in vse več domačih obiskovalcev si je ogledalo Škocjanske jame. Zanima me, ali se je ta trend pojavil samo zaradi turističnih bonov in če se je ohranil tudi sedaj, ko turističnih bonov nimamo več.

4.1 Vpliv epidemije na lokalne ponudnike in razvoj turizma v Parku Škocjanske jame

Auber (2023) je ugotovila, da se je med epidemijo turistični obisk zmanjšal, vendar se je po epidemiji (2022) stanje počasi začelo izboljševati. Ker pa si niso želeli ponoviti previsokega obiska iz leta 2019 so preventivno uvedli omejen obisk po urah. Zaposleni so mnenja, da se je z omejenim obiskom povečala kakovost obiska in doživetje vsakega obiskovalca. Prav tako so vplivi obiskovalcev na jamski ekosistem manjši, če so skupine manjše in je čas obiska časovno omejen.

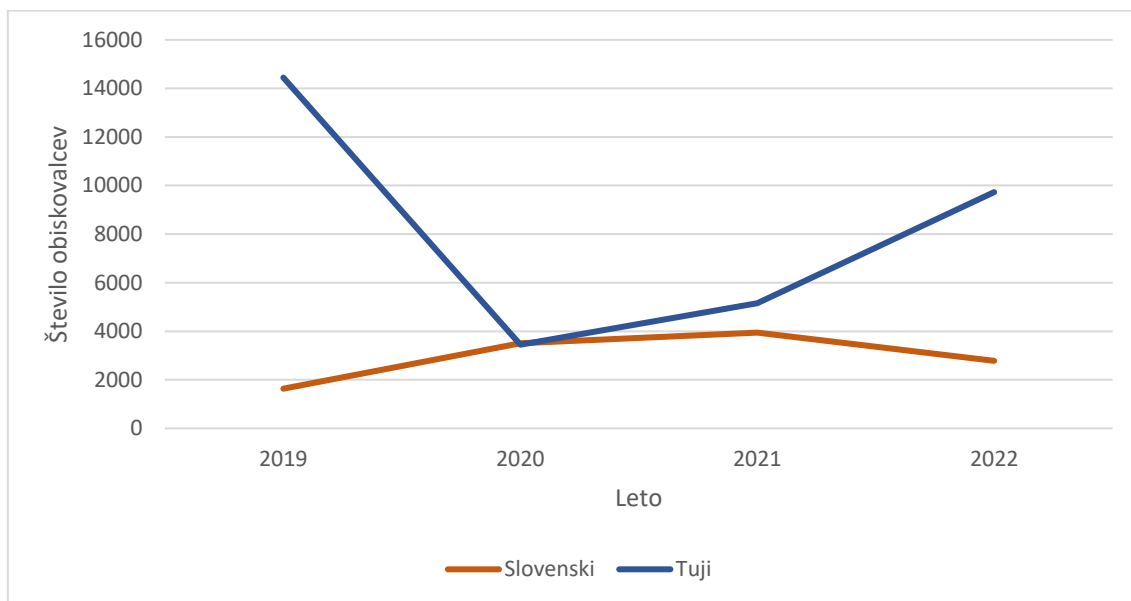
Z anketo je ugotovila, da je epidemija imela negativne vplive tudi na lokalne ponudnike. Večina anketirancev se je v času epidemije soočila z zmanjšanjem prihodka, kar je pomenilo težave pri plačevanju položnic in stroškov. Malo je bilo tistih, ki jih epidemija ni bistveno prizadela, to so bili predvsem ponudniki pijače in hrane, ki so imeli zaprto samo takrat ko je to bilo obvezno. Stanje se je počasi začelo vračati na normalno pot poleti 2022.

Med obiskom Škocjanskih jam sem se sestala z Borutom Pericem, ki je potrdil, da so omejili obisk Škocjanskih jam na 150 oseb na uro. Omenil je tudi, da so na novo uvedli spletni nakup vstopnic. Jana Martinčič je preko e-pošte pojasnila, da je bilo zadnjih nekaj let zelo netipičnih glede obiska, kar lahko pripišemo epidemiji. Kot je napisala, je obisk Škocjanskih jam do konca leta 2019 strmo naraščal, ko so beležili rekordno število obiskovalcev (201.415). Takšnih rekordov si seveda ne želijo ponoviti, saj je njihova temeljna usmeritev ohranjanje jam. V ta namen so oblikovali oziroma organizirali drugačen način obiskovanja, ki je bolj trajnosten oziroma prijaznejši za jamo in njen ekosistem. Poleg tega je zelo naporno voditi prevelike skupine obiskovalcev. Zato so uvedli sistem omejitve vstopa v Škocjanske jame, in sicer na uro, na dan in na vodnika, prav tako so začeli s prodajo vstopnic prek spleta in uvedbo obveznih rezervacij za skupine. Poleg tega želijo doseči enakomernejšo porazdelitev turizma preko celega leta. Spletna prodaja vstopnic je bistveno prispevala k boljši organizaciji obiskovanja jam.

V nadaljevanju bom primerjala število prihodov tujih in domačih turistov za celotno Slovenijo in občino Divača od leta 2019 pa do zadnjih dostopnih podatkov. Občino Divačo sem izbrala zato, ker so Škocjanske jame v tej občini.

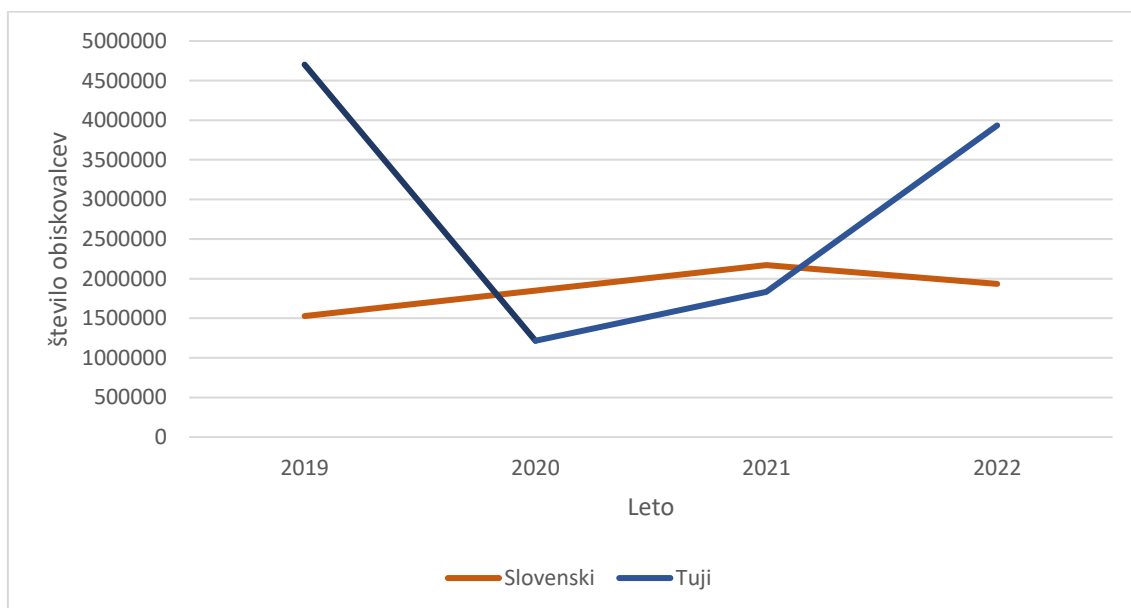
4.2 Razmerje med obiskovalci Slovenije in občine Divača

V nadaljevanju sem naredila primerjavo med obiskovalci Slovenije in občine Divača, kjer gre za statistiko prihodov in nočitev. Torej so v raziskavo vključeni obiskovalci, ki so prespali v Sloveniji ali pa v občini Divača.

Graf 1: Število domačih in tujih obiskovalcev občine Divača, od leta 2019 do 2022
Vir: SURS

Na grafu 1 lahko vidimo, da je pred letom 2020 prevladoval obisk tujcev, po pojavu Covida pa se je ta zmanjšal za več kot polovico. Nato se je v letu 2021 začel postopoma povečevati, v letu 2022 pa je skoraj dosegel število izpred pandemije. Pri domačih obiskovalcih je iz leta 2019 do leta 2020 viden vzpon, kjer se je število obiskovalcev podvojilo. Iz leta 2020 do 2021 se je število še malenkost povečalo, nato pa se je v letu 2022 število domačih obiskovalcev znižalo, vendar je bilo višje kot v letu pred epidemijo.

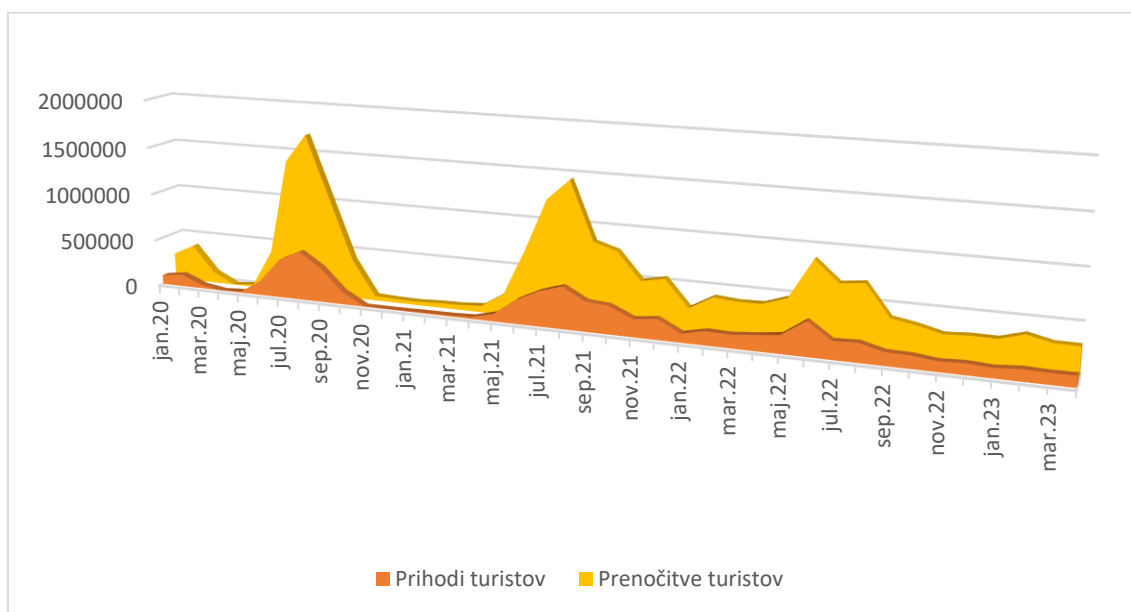

Graf 2: Število domačih in tujih obiskovalcev Slovenije, od leta 2019 do 2022
Vir: SURS

Iz grafa 2 lahko razberemo, da je stanje na ravni celotne Slovenije podobno kot v občini Divača, le da so številke precej višje. Pred letom 2019 je bil obisk tujcev zelo visok, nato pa se je ob pojavu epidemije zmanjšal. Stanje se je leta 2021 začelo počasi vračati na čas pred epidemijo, obisk se je povečal za polovico glede na leto 2020. Leta 2022 pa se je ta podvojil glede na leto 2021. Pri domačih obiskovalcih se je iz leta 2019 število povečalo do leta 2020, nato še za dobro četrtino do konca leta 2021. V letu 2022 se je število obiskovalcev zopet znižalo. Mogoče so na vzpon v letu 2020 vplivali turistični boni, ki jih je vlada uvedla za omilitev posledic epidemije v turizmu.

4.2.1. Prihodi in prenočitve domačih gostov, po mesecih

Dne 1. junija 2020 je Vlada uvedla turistične bone, ki so bili unovčljivi samo za nastanitve ali nastanitve z zajtrkom. Leto kasneje pa je uvedla še BON21, katerega je bilo možno unovčiti za plačilo storitve s področja gostinstva, turizma, športa in kulture. Oba bona je bilo možno izkoristiti do 30. junija 2022. Predvidevam, da so imeli turistični boni kar velik vpliv na povečan obisk in nočitve domačih gostov.

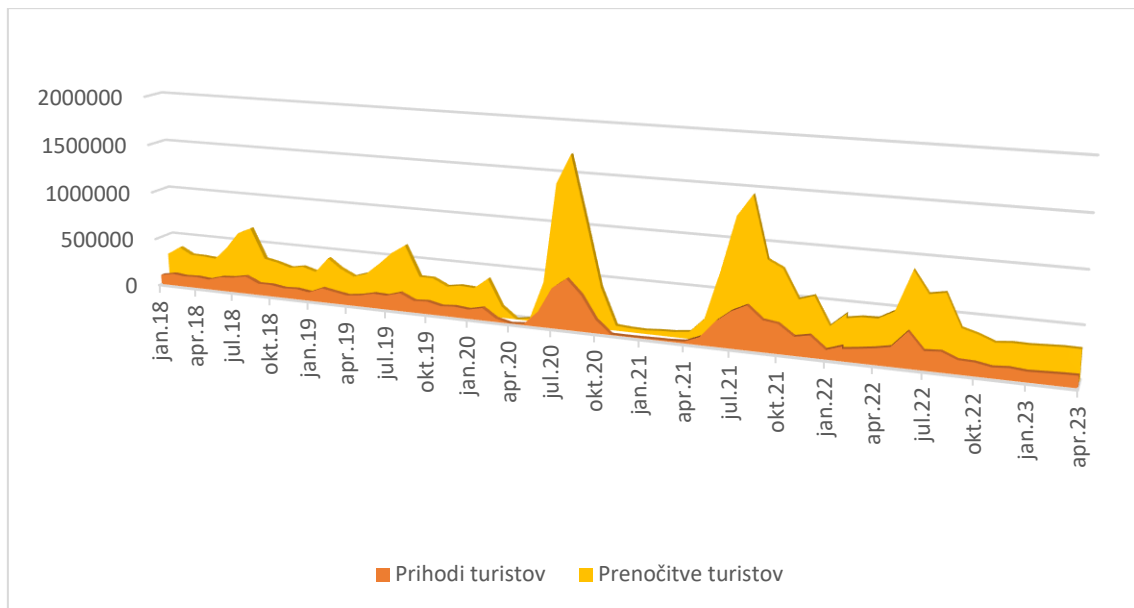
Graf 3: Prihodi in prenočitve domačih gostov po mesecih od leta 2020 do aprila 2023
Vir: SURS

Graf 3 prikazuje prihode in prenočitve domačih turistov na območju celotne Slovenije. Vidimo lahko, da so se pojavili trije vrhovi, prvi in najvišji vrh traja od junija 2020 (ko je bilo možno koristiti bone) in do nekje konca oktobra 2020 (ponovno zaostrovanje ukrepov), drugi vrh traja od aprila 2021 (ko so se postopno začele odpravljati vse omejitve) in se postopno niža do januarja 2022, kjer je prenočitve opravilo 276.450 oseb, kar je približno 87 % več, kot isti čas leta 2021. Nato pa se ponovno dviguje, vendar ne doseže številke iz leta 2020, verjetno, ker so bili na voljo novi boni, katere smo lahko koristili v gostinstvu, kulturi itd..

Prihodi turistov se skozi obravnavana leta gibljejo skupaj z nočitvami, vendar tako velikih števil ne dosežejo. Za bolj natančno primerjavo bom primerjala stanje pred pojavom epidemije, torej pred letom 2019, ki ga predstavljam v nadaljevanju.

Opazimo lahko, da se stanje po oktobru 2022 ni drastično znižalo, vendar, da bi lahko dokazala, da se je ta trend ohranil, bi potrebovala podatke za celotno leto 2023 in 2024. Čez nekaj časa bo že možno videti, ali se tudi zdaj, ko bonov nimamo več, prebivalci Slovenije odločamo za dopustovanje v Sloveniji ali ne.

Stepišnik, Š.: Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam, FVO, Velenje 2024

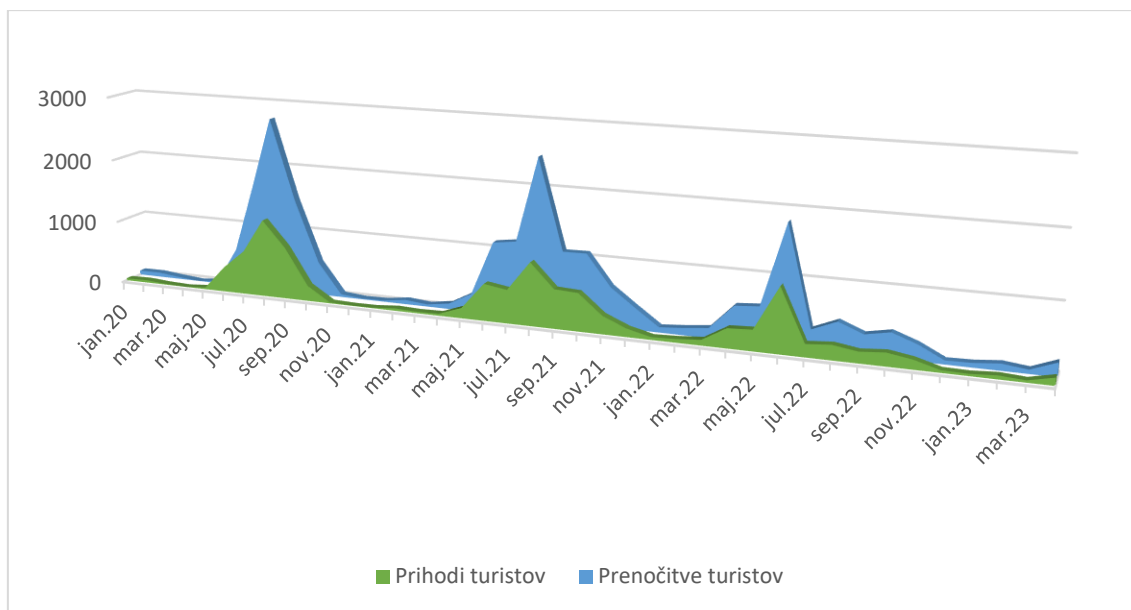

Graf 4: Prihodi in prenočitve domačih gostov po mesecih od leta 2018 naprej
Vir: SURS

Iz grafa 4 lahko razberemo, da se je v času med (razen obdobja omejitev na občine) in po covidu, kar se tiče domačih obiskovalcev, obisk povečal. Za računanje odstotkov sem primerjala število prenočitev v mesecu avgustu od leta 2018 do 2022. In sicer v letu 2018 je v avgustu prenočilo 659.099 oseb, leto kasneje je prenočilo 641.224 oseb, kar je 2 % manj kot leto prej.

V letu 2020 1.691.301 oseb, kar je 163 % več kot leto prej, leta 2021 pa je prenočitev oseb začelo padati, in sicer za 14 % glede na leto 2020. Leta 2022 pa se je zmanjšala še za 51 %, kar je približno enako kot pred pojavom virusa.

K povečanju števila nočitev in prihodov domačih gostov v letu 2020 in 2021 so verjetno pripomogli turistični boni. Tako, da lahko trdim, da so turistični boni pripomogli oziroma vplivali na odločitve prejemnikov bonov, kje bodo dopustovali. Kot sem že omenila, bo šele čez nekaj časa vidno, ali se je ta trend ohranil.

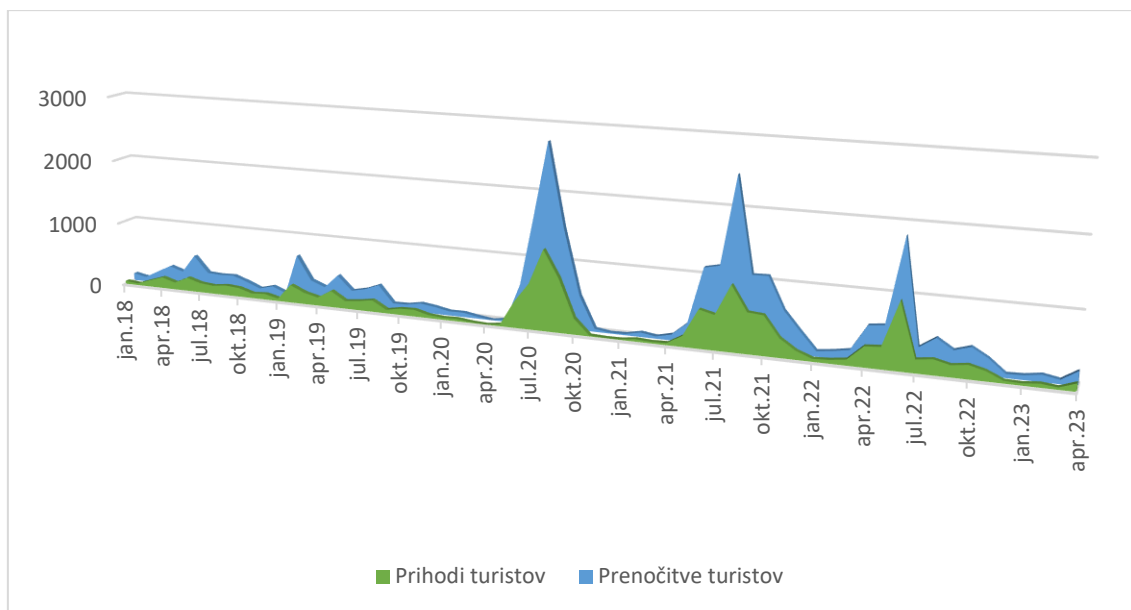

Graf 5: Prihodi in prenočitve domačih turistov v občini Divača po mesecih od leta 2020 do aprila 2023
Vir: SURS

Na grafu 5 so prikazani prihodi in prenočitve domačih turistov v občini Divača.

Stanje je podobno kot na grafu 3, samo da so vrhovi med seboj bolj izrazito ločeni, kar pomeni, da je bil naval v poletni sezoni in potem skoraj nobenega turista. V začetku maja 2020 lahko vidimo, da je prihod turistov višji od prenočitev, predvidevam, da je za to bila kriva zapora do 15. 5. 2020 in ko se je zapora odpravila, so ljudje hodili na enodnevne izlete, poleg tega pa se je bližala turistična sezona.

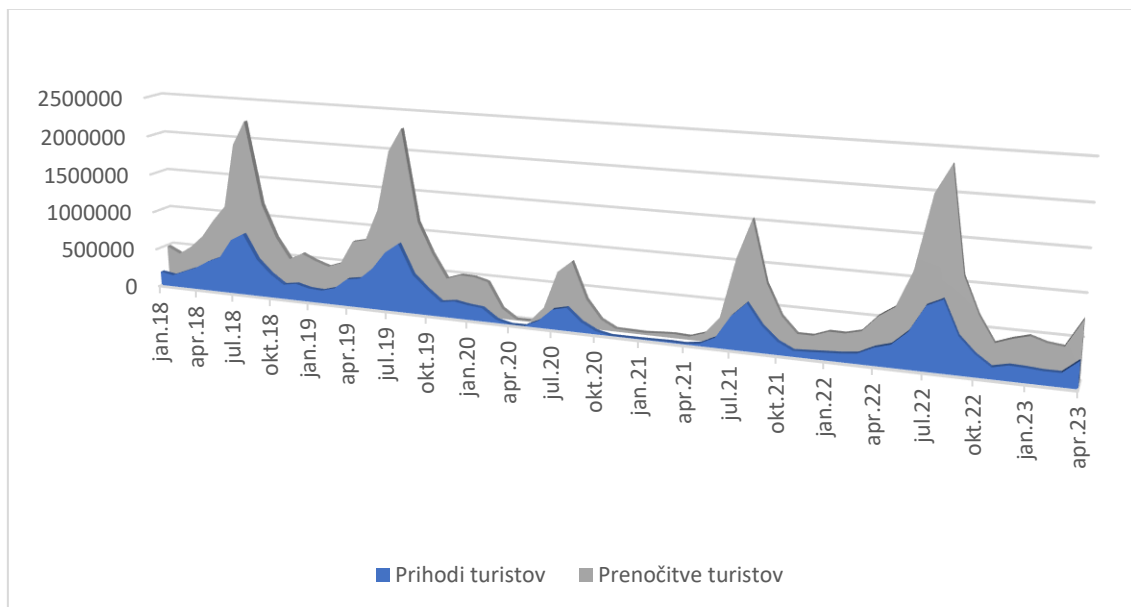
Gibanje števila obiskovalcev torej sledi dinamiki ukrepov in tudi poletni sezoni. Na grafu 6 je razvidna razlika med obdobjem pred in med Covidom. V času epidemije je obisk občutno narastel.

Graf 6: Prihodi in prenočitve domačih gostov v občini Divača po mesecih od leta 2018 naprej
Vir: SURS

Kot sem predvidevala, je stanje na grafu 6 podobno kot na grafu 4. Pred epidemijo je bilo nočitev in prihodov domačih turistov 87 % manj kot med epidemijo. Takrat so številke močno narasle. Iz leta 2019 do 2020 se je v avgustu število nočitev povečalo za kar 6-krat. Avgusta 2021 pa se je število nočitev začelo počasi spuščati. V letu 2022 pa je nočitev opravilo več kot polovico manj domačih obiskovalcev kot leto prej.

4.2.2 Prihodi in prenočitve tujcev, po mesecih

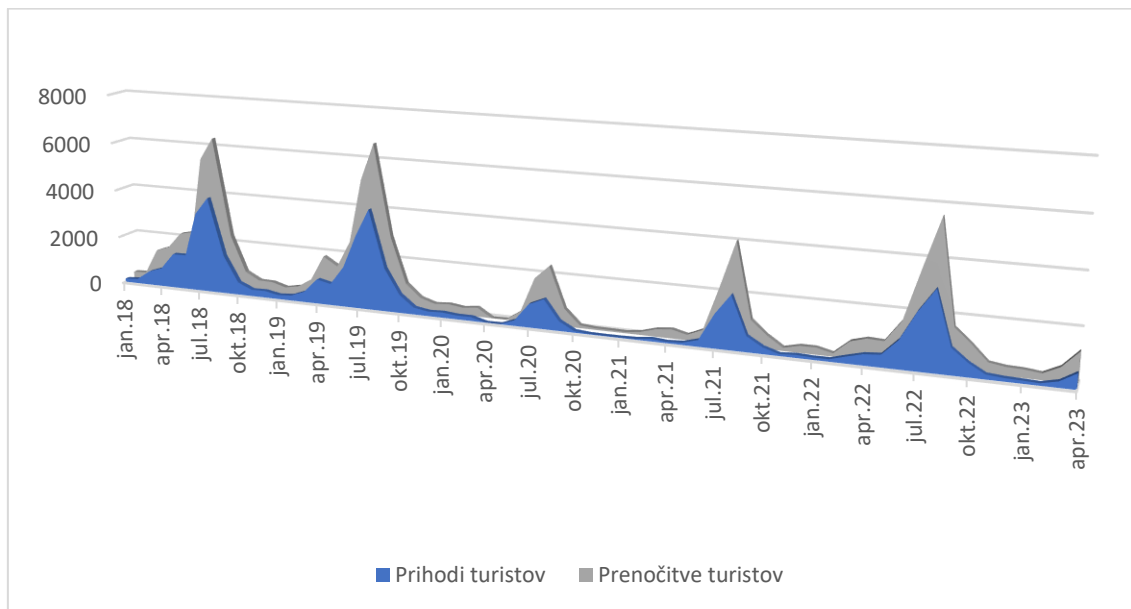
Graf 7: Prihodi in prenočitve tujih turistov v Sloveniji po mesecih od leta 2018 naprej
Vir: SURS

Na grafu 7 lahko opazimo, da so prihodi in nočitve tujcev skozi leta višji v poletnih mesecih, medtem ko so med preostalimi deli leta (pomlad, jesen, zima) bistveno nižji. Izraziti so sezonski vrhovi v juliju in avgustu. S pojavom epidemije in zaostrovanjem ukrepov po celotni Evropski uniji je konec januarja 2020 videti popolni spust, ki se ponovi v oktobru 2020. Dejansko je bilo leto 2020, kar se tiče prihoda obiskovalcev iz tujih držav, zelo slabo. Iz leta

Stepišnik, Š.: Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam, FVO, Velenje 2024

2018 v leto 2019 se je število tujcev, ki so prenočili v Sloveniji dvignilo za 2 %, leto kasneje pa spustilo za več kot polovico.

Stanje se je po maju in juniju 2021 počasi začelo vračati na stanje izpred epidemije, saj so se prenočitve tujcev podvojile glede na leto 2020. Leta 2022 pa je bilo samo 2 % manj nočitev kot leta 2019.

Graf 8: Prihodi in prenočitve tujih turistov v občini Divača po mesecih od leta 2018 naprej
Vir: SURS

Na grafu 8 lahko opazimo vrhunce v poletnih sezonah. V letu 2020 pa so ti vrhovi za približno polovico manjši kot leto pred epidemijo. Po letni sezoni 2021 se je stanje počasi začelo vračati na čas pred epidemijo. Število nočitev se je iz leta 2020 v leto 2021 povečalo. Poleti 2022 število obiskov in nočitev predstavlja že 85 % števila v letu 2019. Zanimivo bo spremljanje števila obiskovalcev leta 2024 in naprej. Šele takrat lahko z gotovostjo trdimo, da se je število domačih obiskovalcev po epidemiji Covid povečalo zaradi povečanega zanimanja za jame.

Povzamem lahko, da je turistični obisk občine Divača izrazito sezonski, epidemija je povzročila upad predvsem tujih gostov, medtem ko se je število domačih povečalo.

Obisk tujcev se počasi vrača na stanje od začetka leta 2022, medtem ko obisk domačih gostov ostaja nekoliko višji od obdobja pred epidemijo.

4.3 Obisk Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji

V nadaljevanju sem se osredotočila na obiskovalce jame, kjer gre samo za dnevne goste.

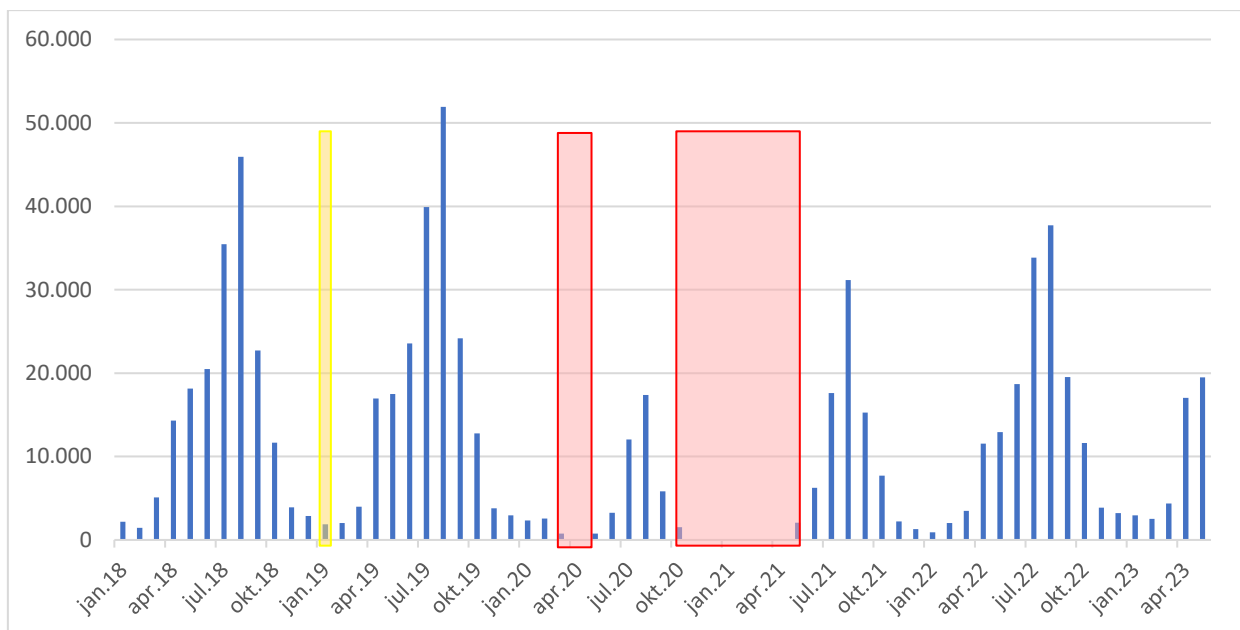
Tabela 3: Število obiskovalcev Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jan	2.170	1.888	2.329	0	925	2953
Feb	1.456	2.024	2.577	0	2027	2520
Mar	5.107	3.980	759	0	3475	4370
Apr	14.316	16.943	0	0	11539	17051
Maj	18.129	17.500	746	2057	12944	19470
Jun	20.491	23.578	3246	6261	18700	
Jul	35.453	39.910	12028	17624	33840	
Avg	45.925	51.917	17398	31144	37703	
Sep	22.729	24.164	5845	15253	19518	
Okt	11.665	12.757	1523	7697	11623	
Nov	3.913	3.794	0	2228	3877	
Dec	2.876	2.960	0	1295	3237	
Skupaj	184.230	201.415	46.451	83.559	159.408	Do 31. 5. 2023: 64.364

<u>LEGENDA</u>	
	Pred epidemijo
	Med epidemijo
	Po epidemiji

Vir: PŠJ, arhiv

Iz tabele 2 lahko razberemo, da je epidemija trajala več kot eno leto, z vmesnim presledkom. Prvič je bila epidemija razglašena 12. 3. 2020, ki se je končala 31. 5. 2020. Nato pa je bila ponovno razglašena v jeseni istega leta, natančneje 19. 10. 2020, trajala pa je do 15. 6. 2021. Za leto 2023 so vključeni podatki do 31. 5.. Za lažje razumevanje so podatki pred epidemijo obarvani modro, podatki med epidemijo rdeče in podatki po epidemiji zeleno.

Graf 9: Število obiskovalcev Škocjanskih jam od leta 2018 do konca maja 2023 in obdobji razglasitve epidemije Covid (12. 3. 2020 - 15. 5. 2020 in 19. 10. 2020 - 15. 6. 2021 – rdeč stolpec) ter zaprtje jam zaradi poplav (3. 2. 2019 – 7. 2. 2019 – rumen stolpec)

Vir: PŠJ, arhiv

Rdeča polja na grafu 9 označujejo čas, ko je bila razglašena epidemija in je bila jama zaprta za obiskovalce (od 12. 3. 2020 do 7. 5. 2020, nato pa še od 24. 10. 2020 do 5. 5. 2021). Med tem obdobjem je bila jama skoraj ves čas zaprta za obiskovalce. Zaprtje jam so zaposleni izkoristili za obnovitvena dela v jami.

Označeno je tudi obdobje, ko je bila jama med 3. 2. 2019 in 7. 2. 2019 zaprta za obiskovalce zaradi poplav in odpravljanja povzročene škode.

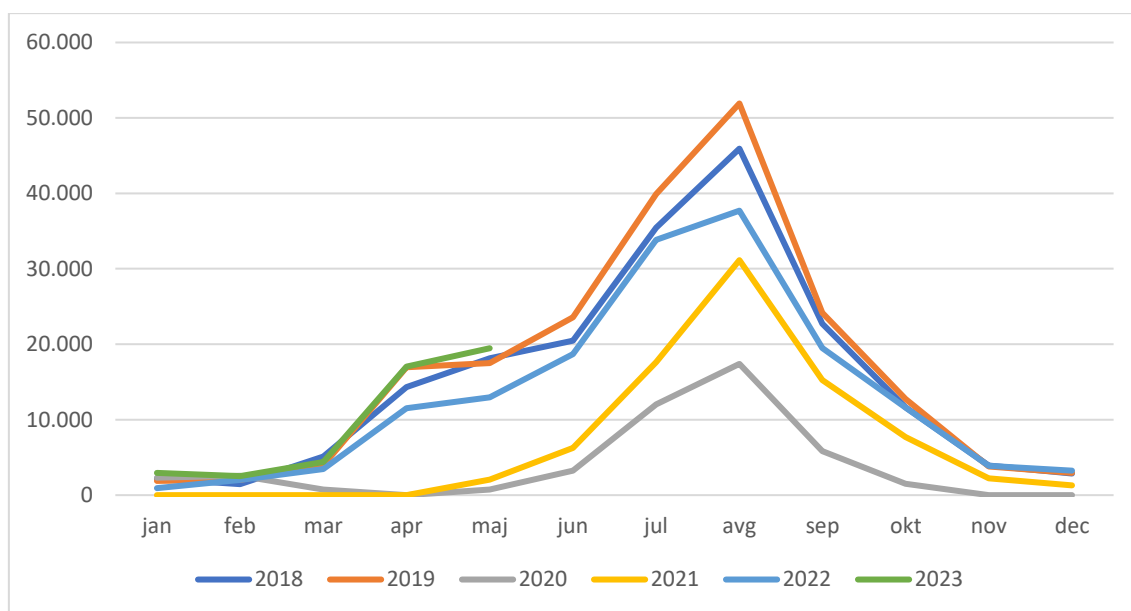
Na grafu 9 lahko vidimo sezonski vzorec nihanja števila obiskovalcev od leta 2018 do konca maja 2023.

Domnevala sem, da bo graf podoben ostalim v prejšnjem podpoglavju, kjer sem primerjala prihode in prenočitve turistov na območju celotne Slovenije in občine Divača. Prihod obiskovalcev se je iz leta 2019 do 2020 zmanjšal za 3/4, nato pa se je iz leta 2020 do 2021 povečal za več kot polovico, iz leta 2021 do 2022 pa se je povečal kar za 90 %. Tako je obisk v letu 2022 bil še samo za četrtno manjši kot leta 2019.

V nadaljnjih letih pa bo število dnevni obiskovalcev stalno zaradi omejitve števila gostov na dan in uro, se pa utegne obisk povečati v drugih obdobjih, kar bi ublažilo izrazit sezonski poletni vrh (graf 11). Enakomernejša porazdelitev obiska skozi vse leto je tudi eden od ciljev upravljalca. To poskušajo doseči s promocijo in nižjimi cenami vstopnine zunaj poletne sezone, podprto s spletno prodajo.

V prvi četrtini leta 2023 je jama v tem obdobju obiskalo največje število turistov (2023: 46.364, 2019: 42.178). Trendi kažejo v to smer, za dokončno potrditev bi bilo treba obisk še naprej redno spremljati (graf 10). Do izrazitega zmanjšanja števila obiskovalcev bi lahko prišlo v primeru zaprtja jam zaradi pojava kakšne nove bolezni ali pa zaradi drugih dejavnikov, kot so na primer poplave.

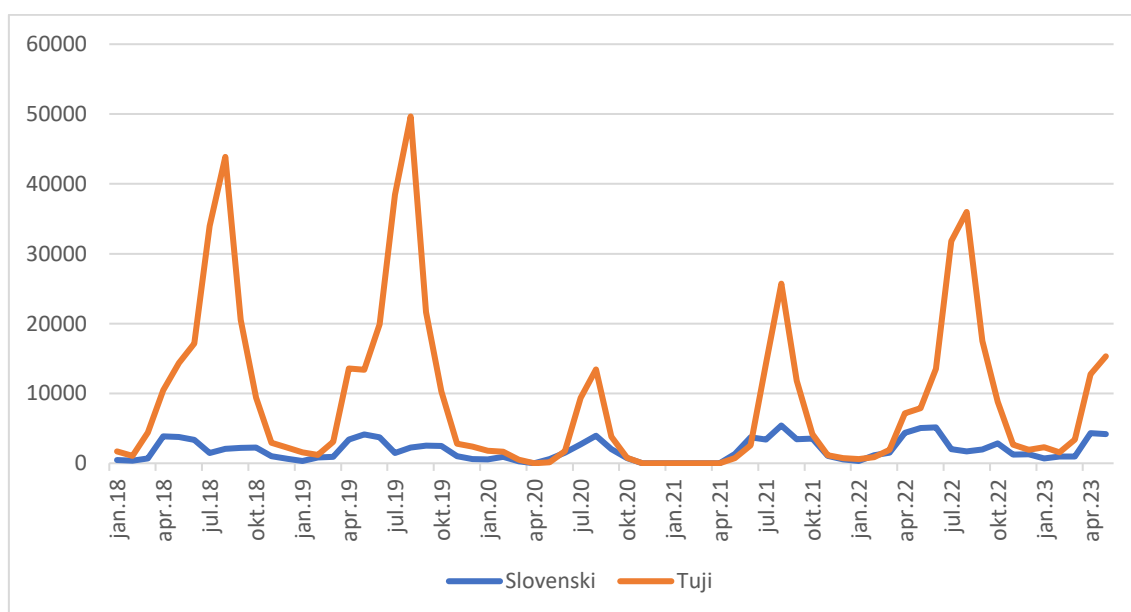
Stepišnik, Š.: Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam, FVO, Velenje 2024

Graf 10: Število obiskovalcev Škocjanskih jam od leta 2018 do konca maja 2023 v 2D črtnem grafikonu

Vir: PŠJ, arhiv

4.3.1 Obisk Škocjanskih jam strukturiran na tuji/domači gosti

Graf 11: Število domačih in tujih gostov Škocjanskih jam, mesečno, 2018 - maj 2023

Vir: PŠJ, arhiv

Iz grafa 11 lahko razberemo, da je v avgustu leta 2022 Škocjanske jame obiskalo več domačih obiskovalcev kot leta 2019. Do maja 2023 pa je jame obiskalo 15 % več obiskovalcev kot isti čas v letu 2019. Iz tega lahko sklepam, da se prebivalci Slovenije vedno bolj pogosto odločamo za obisk Škocjanskih jam, ena od možnih razlag je, da smo prebivalci Slovenije med Covidom ponovno odkrili lepote Slovenije. Zelo izrazito je tudi sezonsko nihanje tujih obiskovalcev. Največ jih je v času poletnih počitnic. Upravljalci Škocjanskih jam si zato prizadevajo za enakomernejšo razporeditev obiskovalcev ('desezonalizacija')

Ob koncu leta 2019 je viden strm padec, za katerega je verjetno kriv Covid in so države Evropske unije že začele z omejevalnimi ukrepi, nato pa ob pojavu virusa v Sloveniji še popolno zaprtje jam. Če primerjamo število tujih turistov iz leta 2019 in 2020 se je obisk

znižal za več kot polovico. Nato pa se v letu 2021 glede na leto 2020 dvignil za 91 %, leto kasneje (2022) pa še za 40 % glede na leto 2021, in doseže 35.998 obiskovalcev, kar predstavlja 73 % vseh obiskovalcev v letu 2019, ko je Škocjanske jame obiskalo 49.652 ljudi.

4.4 Primerjava števila domačih obiskovalcev Škocjanskih jam

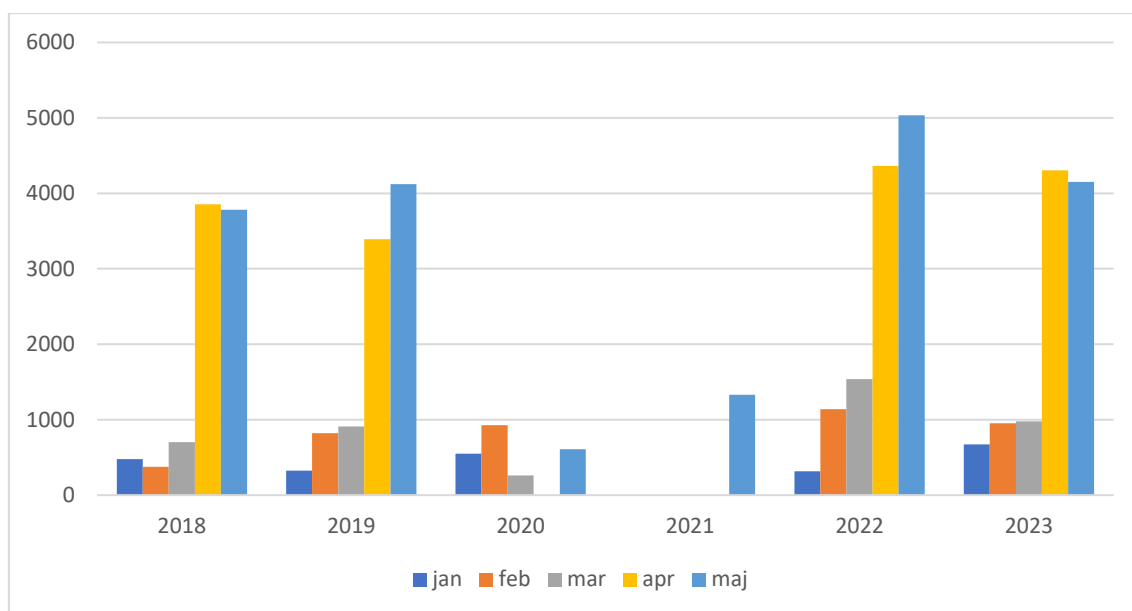
Medtem, ko se po epidemiji obisk tujih gostov postopoma vrača na raven pred epidemijo, pa kaže, da je pri domačih gostih vzorec drugačen. V obdobju epidemije je nekoliko narasel, po epidemiji pa se ni vrnil na prejšnjo raven, ampak ohranil trend rasti (tabela 4 in graf 12).

Tabela 4: Število domačih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 - 2023

Leto/mesec	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jan	478	324	550	0	316	671
Feb	377	819	925	0	1138	952
Mar	702	911	262	0	1537	979
Apr	3854	3391	0	0	4365	4303
Maj	3782	4121	610	1329	5035	4151
SKUPAJ	9.193	9.566	2.347	1.329	12.391	11.056

Vir: PŠJ, arhiv

Stepišnik, Š.: Vpliv epidemije Covid na obisk Škocjanskih jam, FVO, Velenje 2024

Graf 12: Število domačih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 - 2023

Vir: PŠJ, arhiv

Do maja leta 2023 je Škocjanske jame obiskalo 11.056 ljudi, kar je največ do sedaj v tem obdobju. Preverila sem tudi, če se je spremenilo razmerje med tujimi in domačimi gosti.

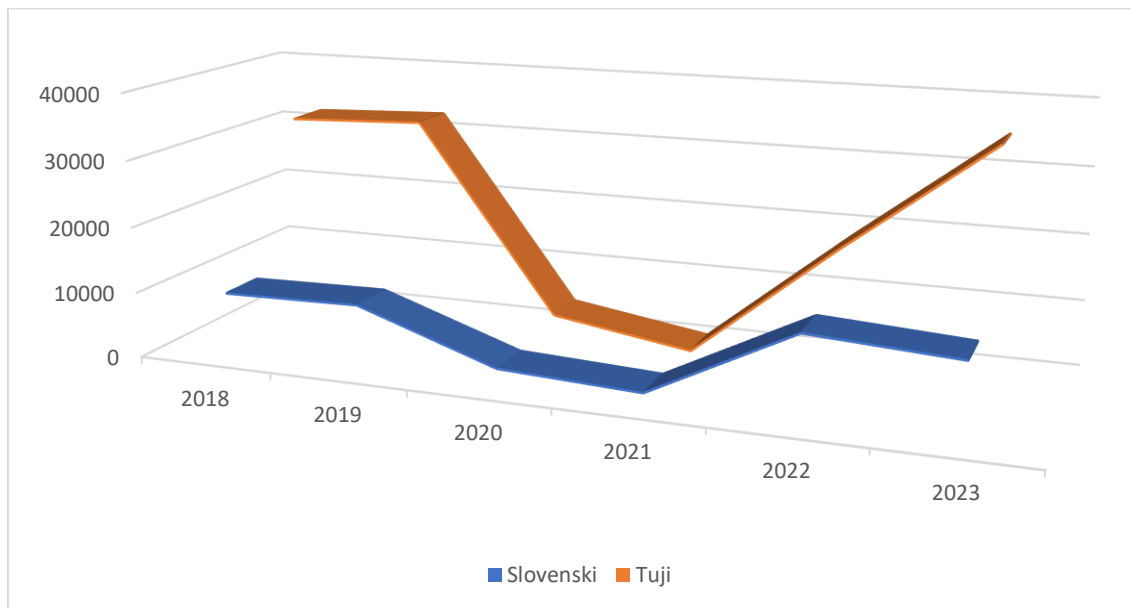
4.5 Razmerje med tujimi in domačimi gosti

Tabela 5: Število tujih obiskovalcev Škocjanskih jam za obdobje od januarja do maja v letih 2018 – 2023

Leto/mesec	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jan	1692	1564	1779	0	609	2278
Feb	1079	1205	1652	0	889	1568
Mar	4405	3069	497	0	1938	3391
Apr	10462	13552	0	0	7174	12748
Maj	14347	13379	136	728	7909	15323
SKUPAJ	31.985	32.769	4.064	728	18.519	35.308

Vir: PŠJ, arhiv

V primerjavi tabele 5 s tabelo 4 lahko vidimo kar precej velike razlike v številu tujih in domačih obiskovalcev.

Graf 13: Razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci v obdobju od januarja do maja 2018 - 2023

Iz grafa 13 je razvidno, da je bilo v letu 2018 in 2019 razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci kar precej različno. In sicer v 2018 in 2019 je Škocjanske jame obiskalo več tujih obiskovalcev kot domačih (za več kot 200 %).

V letu 2020 se je razmerje začelo zmanjševati, tujih gostov je bilo več za 3/4, v naslednjih dveh letih se vidi skoraj izenačenje, kjer je bilo tujcev še samo za polovico več, kot domačih obiskovalcev. V letu 2023 pa se je razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci spet močno spremenilo, vendar je obisk domačih obiskovalcev večji kot je bil v istem obdobju pred epidemijo.

5 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI

Namen naloge je bila primerjava ogleda tujih in domačih obiskovalcev Škocjanskih jam pred, med in po epidemiji Covid. S to analizo sem hotela ugotoviti, kako je epidemija Covid vplivala na razmerje med domačimi in tujimi obiskovalci Škocjanskih jam. Za ta obdobja sem primerjala število obiskov in prenočitev Slovenije ter občine Divača. Podobno sem primerjala število obiskov tujih in domačih gostov Škocjanskih jam. Pred epidemijo je Škocjanske jame obiskalo bistveno več tujcev kot prebivalcev Slovenije. Ko se je začela epidemija, se je število tujih obiskovalcev zmanjšalo, število domačih obiskovalcev pa se je glede na predhodna leta povečalo. Glavni razlog je bila omejitev gibanja zaradi ukrepov Covid. Potovanja v tujino so bila zelo omejena, zato so si prebivalci Slovenije za počitnikovanja ter izlete izbrali cilje v Sloveniji, tujci pa tudi niso mogli obiskati Slovenije.

Med obiskovalci torej prevladujejo tujci, največji je bil obisk poleti. Podatkov, ki opredeljujejo tuje goste po državah sicer nisem raziskovala, vendar sem med pogovorom v Škocjanskih jamah izvedela, da so do leta 2020 prevladovali Italijani, zadnje čase pa so opazili, da se povečuje število hrvaških gostov. Prav tako je bilo veliko gostov iz nemško govorečih držav (Avstrija in Nemčija).

Primerjala sem tudi podatke o turistični dejavnosti Statističnega urada Slovenije in ugotovila, da so na ravni celotne Slovenije prevladovali gosti iz tujine. Odstotek obiskov tujcev se je v letih 2020 in 2021 zmanjšal kot posledica pojava epidemije, vendar se je po epidemiji obisk počasi začel povečevati, tako da si bo slovenski turizem opomogel po izpadu leta 2020 in 2021. Medtem je leta 2019, pred epidemijo, Slovenijo in slovenske turistične destinacije obiskalo 1.527.698 prebivalcev Slovenije, dve leti kasneje pa se je obisk povečal za več kot 100 %, ko jih je obiskalo 2.171.236. Gotovo je bil pomemben vpliv turističnih bonov. Če bo ta trend ostal, potem to pomeni, da so ljudje ponovno odkrili lepote Slovenije.

Obdobje opazovanja je bilo prekratko, da bi lahko z gotovostjo trdila, da je sprememba v razmerju števila obiska po epidemiji stalna. Ena od možnosti vpliva na drugačno razmerje števila obiska imajo lahko tudi ukrepi upravljalca, kot je omejitev dnevnega obiska v povezavi z drugimi ukrepi za omilitev izrazitega poletnega sezonskega vrha.

V Škocjanskih jamah si prizadevajo doseči bolj enakomeren obisk skozi vse leto ('desezonalizacija') zlasti s spletno prodajo vstopnic (testno so jo uvedli leta 2021) in cenovno politiko. Cene obiska zunaj glavne sezone so namreč občutno nižje kot v glavni sezoni. Poleg tega se aktivno povezujejo s šolami.

Turistični obisk jame je podrejen naravovarstvenim ciljem, zlasti ohranjanju jamskega ekosistema. Poti obiska prilagajajo trenutnim razmeram. Ko so, na primer, v določenih delih jame blizu turistične poti netopirji, zaprejo ta odsek poti za obisk in obiskovalce peljejo po drugi poti. Iz istega razloga so uvedli tudi dnevno omejitev obiska jame na največ 8 ogledov na dan. Na enem ogledu je lahko največ 150 obiskovalcev, torej največ 1200 ljudi dnevno.

Omejitev števila oseb na uro ni pozitivna samo v smislu ohranjanje narave, ampak tudi lažjega dela vodnikov, ki se obiskovalcem lahko bolj posvetijo in poskrbijo za bolj kakovostno doživetje. Upravljalci jame so se posvetili tudi vplivu jamske osvetlitve na razvoj alg in mahov na sigastih tvorbah ('lampenflora'). Prejšnje halogenske luči so zamenjali z LED svetili, močno zmanjšali njihovo število in jih tudi skrbno namestili, da bi lahko obiskovalci čim bolj pristno doživljali podzemski svet. Razsvetljava je sektorska. To pomeni, da vodnik poskrbi, da je osvetljen samo tisti del jame, kjer so obiskovalci.

Obisk jame traja eno uro in pol in je fizično zmerno naporen, kar pomeni, da si je ne more vsakdo ogledati. Za tiste, ki ne morejo v jamo, je dobro poskrbljeno. Urejena je pot za gibalno ovirane osebe, po kateri je možno priti do razgledne točke tudi z invalidnimi vozički. V ponudbi imajo tudi 3D očala, ki omogočajo vpogled v notranjost jame kar v informacijskem centru. Poleg tega pa se lahko v primeru razprodaje vstopnic za izbrano uro obiskovalci

sprehodijo po brezplačni poti okoli Škocjanskih jam, okrepijo v gostišču, obišejo tematske muzeje v bližini ali pa si ogledajo okoliške kraje.

Omejitev števila oseb na uro bi lahko vplivala na splošni rezultat, zato sem hotela izvesti podobno primerjavo za kakšno drugo naravno znamenitost, vendar nisem uspela pridobiti ustreznih podatkov. Pri slapu Savica in v Blejskem vintgarju namreč beležijo samo število prodanih vstopnic, ne spremljajo pa števila domačih oziroma tujih obiskovalcev.

Zaključki:

- v času epidemije Covid je celotni turistični obisk Škocjanskih jam močno upadel, zlasti je izpadel obisk tujcev;
- med epidemijo Covid je v času sprostitve omejitev obisk domačih obiskovalcev narasel nekoliko nad ravnijo obiska pred epidemijo;
- po epidemiji se obisk tujcev postopoma vrača na prejšnjo raven;
- razmerje med domačimi in tujimi obiskovalci se je po epidemiji spremenilo – delež domačih obiskovalcev se je nekoliko povečal (za 15,5 % glede na leto 2019);
- na povečanje domačega obiska so poleg zaprtja meja Slovenije vplivali tudi turistični boni;
- domači obisk se po epidemiji ni spustil na raven pred epidemijo, ampak zmerno narašča;
- za potrditev tega trenda je treba obisk spremljati še naprej;
- k večjemu zanimanju za domači obisk Škocjanskih jam je prispevala epidemija Covid, ni pa to edini razlog. Javni zavod park Škocjanske jame se aktivno ukvarja s predstavljanjem jam šolam in širši javnosti, določen vpliv ima lahko tudi cenovna politika, povezana z ukrepi za enakomernejši sezonski obisk jam;
- upravljalec Škocjanskih jam postavlja pri obiskovanju jam prednost ohranjanju narave in temu cilju podreja turistični obisk (omejevanje obiska, ustrezne ureditve poti itd.);
- velik je tudi poudarek na spoznavanju zunanjih znamenitosti območja Škocjanskih jam, zelo bogate kraške naravne in kulturne dediščine;
- poleg ukrepov za sezonsko razbremenitev jamskega dela (npr. uvedba spletnega nakupa vstopnic), je veliko drugih možnosti za prostorsko razbremenitev jame: usmerjanje obiska na zunanje dele, kjer so že urejene številne poti.

6 POVZETEK

Škocjanske jame so v občini Divača na Krasu. Nastale so kot posledica raztapljanja apnenca, ki ga povzroči reka Reka, ko priteče na Kras. Celoten sistem udornic in jam na stiku fliša in apnenca je vključen v Regijski park Škocjanske jame ustanovljen leta 1996. Leta 1986 so bile Škocjanske jame vpisane na Unescov Seznam svetovne kulturne in naravne dediščine. Jame so bile leta 1999 zaradi podzemnih mokrišč vpisane na seznam Ramsarske konvencije mokrišč mednarodnega pomena. Leta 2004 so bile vključene še v svetovno mrežo biosfernih območij UNESCO MAB. Celotno zavarovano območje je del omrežja Natura 2000.

Začetki turizma segajo daleč v leto 1819, ko so zgradili stopnice do dna Velike udorne doline. Uradno beleženje obiskovalcev se naj bi začelo leta 1901 (ohranjeni zapisi). Kasneje so postopno posodabljali in podaljševali poti za ogled jam, nato pa so od leta 1986 do 1990 postavili informacijski center in drugo infrastrukturo (parkirišče, dvigalo, prodajalno vstopnic, spominkov). Škocjanske jame so bile vedno bolj in bolj prepoznavne, in skupaj s prepoznavnostjo je naraščal tudi obisk. Tako so leta 2019 beležili rekordno število obiskovalcev. Nato pa je leta 2020 sledilo popolno zaprte jam zaradi epidemije Covid. Jame so bile s presledki zaprte več kot pol leta, kar se je poznalo pri dohodku, ki je večinoma odvisen od prodaje vstopnic. Poleg tega jama ni bila nikoli tako dolgo zaprta. V letu 1965, 1975 in 2019 je bila zaprta le nekaj dni zaradi odprave posledic poplav, ko so morali počistiti blato in pesek s poti, preveriti statiko mostu, popraviti luči itd.. Definitivno se je občutila škoda na dohodku, vendar se je jamski ekosistem med tem času obnovil in opomogel.

Epidemija Covid je na svetovni ravni povzročila izpad turizma, kar je prispevalo k gospodarski škodi. V Sloveniji je bil zelo zmanjšan obisk tujcev, vendar se je v turističnih središčih nekoliko povečal obisk domačih gostov. Prav tako je v Škocjanskih jamah pred epidemijo obisk iz leta v leto naraščal. Nato pa v letu 2020 bistveno upadel. V času med epidemijo, ko so ukrepi omogočali obisk jame, se je nekoliko povečal obisk domačih obiskovalcev, saj so ljudje lahko izbrali turistične cilje le v Sloveniji. Obisk domačih turističnih namestitev so še dodatno spodbujali turistični boni. Obisk tujcev pa se je v tem času zmanjšal, kar je skladno z omejevanjem v tujih državah. Po epidemiji se je stanje počasi vračalo na čas pred epidemijo. Torej se obisk tujcev povečuje, obisk domačih gostov zaenkrat ostaja nekoliko višji kot je bil pred epidemijo. Za potrditev domneve, da so ukrepi Covid vplivali na porast domačega obiska Škocjanskih jam bi bilo treba trende obiska dolgoročno spremljati, poleg tega pa na to vplivajo tudi drugi ukrepi upravljalca jam za promocijo poglobljenega doživljanja naravnih in kulturnih posebnosti tega območja.

7 SUMMARY

Škocjan caves are located in the municipality of Divača in the Karst region. The entire system of sinkholes and caves at the contact between the flysch and the limestone is included in the Škocjan caves Regional Park, which was established in 1996. In 1986, the Škocjan caves were inscribed on the UNESCO World Heritage List of Cultural and Natural Heritage. In 1999, the caves were inscribed on the Ramsar List of Wetlands of International Importance for their underground wetlands. In 2004, they were also included in the UNESCO MAB World Network of Biosphere Reserves. The entire protected area is part of the Natura 2000 network.

Tourism dates goes back to 1819, when steps were built to the bottom of the Great udor doline. Official records of visitors are have begun in 1901 (extant records). Later, the caves trails were gradually upgraded and extended. From 1986 to 1990, an information centre and other infrastructure (car park, lift, ticket and souvenir shop) were built. The Škocjan caves were becoming more and more well-known, and as the profile grew, so did the number of visitors. In 2019, a record number of visitors was recorded. Then, in 2020, the caves were completely closed due to Covid epidemic. The caves were closed intermittently for more than half a year, which has had an impact on income, as most of them depend on ticket sales. In addition, the caves have never been closed for so long. In 1965, 1975 and 2019, it was closed for just a few days to deal with the effects of flooding, when they had to clear mud and sand from the paths, check the statics of the bridge, repair the lights, etc.. The damage to income was definitely felt, but the cave ecosystem regenerated and recovered in the meantime.

Globally, the Covid epidemic has caused a drop in tourism, which has contributed to the economic damage. Visitor arrivals by foreigners in Slovenia were very low, but there was a slight increase in domestic arrivals in tourist centres. Similarly, in the Škocjan caves, before the epidemic, visitation had been increasing year on year. Then, in 2020, it dropped significantly. During the epidemic, when measures were in place to allow visitors to visit caves, there was a slight increase in domestic visitors, as people could only choose tourist destinations in Slovenia. Visit to domestic tourist accommodation were further encouraged by tourist vouchers. However, foreign visits decreased during this period, which is in line with the restrictions in foreign countries. After the epidemic, the situation slowly returned to the pre-epidemic level. Thus, while foreign arrivals are increasing, domestic arrivals remain slightly higher than before the epidemic. To confirm the hypothesis that Covid actions have had an impact on the increase in domestic visitation to Škocjan Caves, the trends in visitation should be monitored in the long term, and are also influenced by other actions taken by the cave operator to promote a more immersive experience of the natural and cultural features of the area.

8 VIRI IN LITERATURA

Abbas, J., Mubeen, R., Terhempa Iorember, P., Raza, S., Mamirkulova, G., (2021): Exploring the impact of COVID19 on tourism: transformational potential and implications for a sustainable recovery of the travel and leisure industry. *Behavioral Sciences*, 2, str. 1–11.

Abu, B., N., Rosbi, S. (2020): Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 4, str. 189-193.

Auber, S. (2023): Vpliv pandemije Covid-19 na turistični obisk Regijskega parka Škocjanske jame. Magistrsko delo, Ljubljana. Medmrežje: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=166667&lang=slv> (1. 6. 2023)

Cerkvenik, R., Peric, B. (2019): Dvesto let raziskovanja in razvoja turizma v Škocjanskih jamah. *Geografski obzornik*, 2, str. 25-31. Medmrežje: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-F3NV2Z2E/60795f06-83fe-4a59-92a3-a76d64ad4e4f/PDF> (5. 6. 2023)

FURS (2022): Turistični BON in BON 21. Medmrežje: https://www.fu.gov.si/druqo/posebna_podrocja/turisticni_bon_in_bon21/ (6. 6. 2023)

GOV.SI: Koronavirus (SARS-CoV-2). Medmrežje: <https://www.gov.si/teme/koronavirus-sars-cov-2/> (6. 6. 2023)

IUS-INFO. Medmrežje: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/259417> (13. 6. 2023)

Jakša, Z. (2020): Epidemija covid-19 v marcu in aprilu 2020 povsem ohromila slovenski turizem. SURS. Medmrežje: <https://www.stat.si/statweb/News/Index/9137> (6. 6. 2023)

Koblar, A., Razgoršek, D., Rošer, S. (2022): Turizem v času epidemije COVID19. Medmrežje: <https://kariernicenter.upr.si/si/kariera/studenti/turizem-v-casu-covid-19> (9. 6. 2023)

Kranjc, A. (1993): The Škocjanske jame caves. *Naše jame Ourcaves*, str. 57-65. Medmrežje: http://www.jamarska-zveza.si/images/Documents/Nase_jame/Nase_jame_35-1_1993.pdf#page=59 (5. 6. 2023)

Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 19/20 in 68/20. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2550> (6. 6. 2023)

Peric, B.: Opis jam. Park Škocjanske jame Slovenija (PŠJ). Medmrežje: <https://www.park-skocjanske-jame.si/vsebina/skocjanske-jame/opis-jam> (1. 6. 2023)

Peric, B., Gabrovšek, F. (2021): Škocjanske jame. Podnebne spremembe in Svetovna dediščina v Sloveniji, str. 17. Medmrežje: <https://www.aspnet.si/doc/knjiznica/podnebnepremembe.pdf#page=18> (2. 6. 2023)

Resolucija o Programu varstva in razvoja Parka Škocjanske jame za obdobje 2019-2023-RePVRPŠJ19–23 (2019). Medmrežje: <https://www.park-skocjanske-jame.si/vsebina/uprava-parka/upravljavski-nacr> (12. 6. 2023)

Sabljič, S., Rozina, E., Zupaničič, T. (2021): 27. september – svetovni dan turizma: Turizem za vključujočo rast. SURS. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9827> (6. 6. 2023)

SURS: Turizem. Medmrežje: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/155/turizem> (12. 6. 2023)

Škare, M., Riberio, S., D., Porada-Rochon, M. (2021): Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry. *Technological Forecasting and Social Change*, 163.

Slika 4. Medmrežje: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/123/skocjan-caves_foto_jame_teh_2.jpg

Slika 5. Medmrežje: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/196/skocjan-caves_kraji_dogodki_1.jpg

Slika 6. Medmrežje: https://www.park-skocjanske-jame.si/si/image/original/156/skocjan-caves_kraji_obcine.jpg

Spletna stran Park Škocjanske jame (PŠJ). Medmrežje: <https://www.park-skocjanske-jame.si/>

Valenčič, V. (2007): Nosilna zmogljivost Regijskega parka Škocjanske jame za turizem. Diplomsko delo, Portorož. Medmrežje: <https://repozitorij.upr.si/lzpisGradiva.php?id=16232> (5. 6. 2023)

WHO (2023): WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. Medmrežje: <https://covid19.who.int/> (6. 6. 2023)

World Health Organization (WHO) (2020): Coronavirus disease (COVID-19). Medmrežje: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1 (6. 6. 2023)

Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, Ur. l. RS, št. 57/96, 46/14 – ZON-C in 18/23 – ZDU-10. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO469> (5. 6. 2023)